

An. VI. Nr. 4-5.

LUCEAFĂRUL.

Sibiu, 1 Martie st. v.

1907.

SUMARUL.

Dr. I. Lupaş . . .	Din istoria şcoalelor noastre.	G. Bogdan-Daică	Serisori din Bucureşti (VIII):
Convorbiri literare: Colabo-
ratorii noi
Z. Bârsan . . .	O noapte de demult (poezie).	M. S.-Râmniceana	Polemice. (Răspans dlui G.
Ibrăileana)
Nic. A. Berindei	Întâlnire.	Liliac	Cintec (poezie).
G.	Noapte (poezie după Cardacci).	* * *	Giosuè Cardacci.
Z. Bârsan . . .	Carlo Goldoni. Al doilea cen-
tenar dela naşterea sa.	Cronica:	Încercări, Grădina de copii,
Sculptorul Brâncuş, Arde-
leanofobii, Rătăcirii, Premial
Luceafărului, Ştiri.
Gh. T.	Din popor: Cîntecul Salomieî.	Posta Redacţiei şi Administraţiei.	
Emil Isac . . .	Pastel de iarnă.		
Maria Cuţan . .	Povestea Dorului (poezie).		
* * *	Un centenar american.		
Octavian Goga .	Ion crişmarul (poezie).		
I. Borcia . . .	Ifigenia în Taarida de Goethe.
Act. III. Scena întâia.		

Ilustraţiuni: C. Brâncuş; 2 Studii, Copilul. Carlo Goldoni, H. W. Longfellow, G. Cardacci, C. Brâncuş.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 " " " " 10 "

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 7 cor.

România şi în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 " " " " 13 "

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 12 Cor.

La cerere trimitem numere de probă.

Abonamentele, plătite înainte, sînt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustraţiuni.

Cel mai potrivit dar pentru

→ copii. ←

Preţul: Cor. 1.60, Lei 2.—

Omer

ILIADA

12 cîntări traduse în versuri

de
George Murnu

→ ca ilustraţii admirabile. ←

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Preţul: Cor. 4.—, Lei 5.—

plus porto postal 20 bani.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sab îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Ca colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, Zaharie Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. Ioan Borcia, V. Cioflec, Alexandru Ciura, Maria Cunjan, Dr. Ioan Lupaș, Dr. George Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Rîmniceanu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Din istoria școalelor noastre.

Între cele 17,342 de școale populare, cite se numără azi în întreg regatul Ungariei, abia 1943 sînt școale de stat.¹⁾ Toate celelalte sînt școale comunale și confesionale. Categoriei acestor din urmă aparțin și școalele populare, susținute de cele două biserici române, și al căror număr se urcă peste 3000.

Puține dintre aceste școale au un trecut, care se suie pînă în veacul al XVIII-lea; pînă la acea lege înțeleaptă: Ratio Educationis, pe care a creat-o Maria Terezia, — inzistînd, ca pruncii fiecărei nații să-și primească începuturile instrucției în limba maternă («vernacula») — ori pînă la pîrinteștile îndemnuri ale bunului Iosif al II-lea, care poruncise, ca lingă fiecare parohie să fie și o școală, cit de cit. Pe cele mai multe le avem abia de cîteva decenii încoace. Singure stăruințele titanice ale lui Șaguna ne-au dat vre-o 5—600.

Toate aceste școale s'au întemeiat și susținut pînă în ziua de azi numai cu prețul unor jertfe nespuse de mari și prin încordări, fără seamăn de împovărătoare pentru un popor ca al nostru, lipsit în cea mai mare parte de isvorul luminii, ca și de isvorul bunăstării materiale, de temelina unui traiu cîstîtit și slobod.

Și, dacă ar fi fost numai greutățile, pe cari le rostogolia în calea progresului școalei române — tradiționala noastră sărăcie, atunci tot s'ar fi putut trece mai repede peste smeritele începuturi! Și n'ar fi fost, poate, școala noastră

¹⁾ Cf. studiile: «Népoktatásunk szervezése és újabb törvényhozás szükségese, közoktatásügyi tanulmány — în Budapesti Szemle din 1906.

silită să rămînă, timp atît de îndelungat, în starea cea tristă, pe care ne-o zugrăvește, la 1813, D. Țichindeal în modul următor: «De voești/să știți în sat, unde e școala? Nu întreba pe nime, ci du-te și apoi veți afla o casă, nu departe de biserică, desgrădită, descoperită, cu ferestile sparte și cu hîrtie lipite; să știți, că aceea este școala!»

Dar în aceste căsuțe umile, desgrădite și descoperite, s'au nimerit să muncească generații de dascăli, pătrunși de adevărată însuflețire pentru sfînta lor apostolie de redeșteptători ai unui neam chinuit și înapoiat.

Și, cum rezultatul unei școli nu pot să-l determine nici odată păreții ei, oricît ar fi de împodobiți, ci mai ales însuflețirea și vrednicia celorce propoveduesc într'însa cuvîntul înțelepciunii — din aceste școale modeste a răsărit un început de cultură a poporului nostru. Prin stăruințele nepregetate ale unor adevărați dascăli — mucenici, — începuturile sfoase au fost continuate cu rivnă înteețită și sporite prin isprăvuri din ce în ce mai însemnate.

Astăzi, de sigur, icoana zugrăvită de Țichindeal nu se mai potrivește decît la foarte puține din cele peste 3000 de școale românești din această țară. Căci în multe sate de ale noastre s'au ridicat, din jertfele imense ale acestui popor lipsit, școale, cu cari s'ar putea mândri orice sat din largul Apus luminat și oricare neam fruntaș în ale culturii.

Realizarea acestui progres e un mare merit al înaintașilor noștri. Cu atît mai mare, cu cît ei au trebuit să înfrunte, pe lingă greutățile

interne, și o serie neîntreruptă de obstacole formidabile, aruncate în calea progresului nostru cultural de viforul patimilor politice.

Scurtă vreme abia, le-a fost dat școalelor noastre a săvârși în liniște munca binecuvîntată de propagare a culturii, înălțare și fructificare a gândirii și întărire a simțirii românești. Căci în curînd s'au ivit tendințe potrivnice, cari mereu au infestat, și conturbă azi, școala în dezvoltarea pacinică a sublimiei sale misiuni, impunîndu-î sarcini și semnalîndu-î scopuri, cu totul străine de adevărata ei chemare.

*

Ivirea acestor tendinți anticulturale coincide aproape cu începutul școalelor noastre.

*

Cîteva reflexiuni istorice, cred că vor fi potrivite în momentul de față, ca să poată cunoaște oricine cel puțin unele din peripețiile luptelor îndărătnice și aprige, cite au purtat înaintașii noștri pentru școala românească.

Politica de germanizare a luminatului împărat Iosif al II-lea a dat cel mai puternic impuls culturii și limbii maghiare. Pînă atunci nici prin minte nu le trecuse nobililor maghiari, că în perorațiunile lor din congregațiile comitatense s'ar putea să stăpînească limba maghiară în locul celei latine, ori că în colegiile lor s'ar cuveni să se dea tinerilor și altă învățatură decît cea strict latinească. O clasică dovadă despre aceasta ne prezintă cazul colegiului din Dobrișin, al cărui profesori la anul 1802 s'au împotrivit din toate puterile introducerii limbii maghiare, argumentînd, că învățatura nu se poate propaga decît în iscusita limbă latină, și că ar fi o lipsă de pietate față de tradițiile seculare, ca ei să se abată acum dela graiul strămoșilor (*»stilo patrio«*). Și atîtudinea aceasta curioasă vine la 11 ani după memorabilele diete din 1791, îndreptate împotriva tuturor inovațiilor lui Iosif II, decî și împotriva limbei germane. Se luptau acum pentru înlocuirea acesteia cu cea maghiară.

*

La una din aceste diete, la cea din Cluj, se știe, că s'au strecurat și plîngerile Românilor, redactate în chip demn, în cea strălucită petiție intitulată *»Supplex libellus Valachorum«*, pe care împăratul Leopold al II-lea o însoțise cu cele mai calde cuvinte părintești și binevoitoare recomandări către dietă. Aceasta a încremenit de spaimă,

cînd s'au citit cuvintele împărătești și cererile Românilor. Apoi s'au infuriat deputații și regaliștii; și au trimis întreagă petiția — ad acta, fără a da rezolvire mulțumitoare vre-unuia din cele 5 postulate juste. Ci în discuția, pornită pe tema aceasta, s'au năpustit cu toții asupra conducătorilor poporului român, au început să jînzulte pe preoții noștri, despre cari spunea că, fiind lipsiți de orice cultură, sint ei înșiși sfătuitoari, numai întru cele rele, ai țărănimii. Iar cînd au ajuns la punctul cel din urmă¹⁾, în care împăratul tocmai cerea dietei a îngriji, să se dea preoții române o creștere mai bună, tot dieta aceasta a fost, care și-a exprimat temerea, că n'ar fi bine să li se dea preoților români cultură mai înaltă, căci aceasta i-ar face să părăsească coarneză plugului (*fiat itaque planum, quomodo Clerici alentur, ne a stiva avocentur.*)²⁾ Dar vlădicii noștri de atunci nu s'au mulțumit cu atîta, ci în decursul anului următor, 1792, au redactat tot împreună alte două petiții, foarte frumoase și întemeiate puternic pe întreg arsenalul de motive, posibil în acele timpuri;³⁾ au bătut apoi de nenumărate ori calea la Viena, pînă cînd dela împăratu a venit iarăș poruncă dietei, să ia în desbatere rugărilor Românilor și să înainteze un proiect de lege în chestia instruirii tineretului român.

Dieta răspunde mai tîrziu lui Leopold, că petițiile le-a dat spre studiere comisiei bisericești (*systematica deputatio*) cu îndatorirea să afle modul potrivit de a răspîndi printre Români cunoștința limbei maghiare.⁴⁾

¹⁾ ...*Simulque intertentione etiam cleri utriusque ritus convenienter prospici ac una rudioris plebis valachicæ cultura promoveri et cum successu propagari possit.* Cf. rescriptul lui Leopold II. dt. Florența, 18 Maiu 1791, în lucrarea Lupas I: *Az erdélyi gör. kel. egyház és a vallásunió a XVIII. század folyamán.* Budapest, 1904, pag. 58.

²⁾ Cf. scrisoarea ep. I. Bob către episcopul de Orade, Ignățiu Darabant despre dieta din 1791. — Publ. în *»Unirea«*. A. 1900. Nr. 38, pag. 313.

³⁾ Amîndouă le-am găsit în arhiva muzeului Brukenthal din Sibiu, de unde le-am copiat și intenționez a le da publicității, etad voi avea timpul necesar spre a le studia!

⁴⁾ *»Az egyházi bizottságnak kötelessége lösen, hogy az oláhágnak kiműveléséről és szelidebb erkölcsre leendő oktatásáról való planumban a magyar nyelvnek közzöttük való előterjesztéséről igyekezzen valami jó módnak elintézését gondolni.* Cf. *Acta dietalia* A. 1792, pag. 311.

Comisia însă n'a mai făcut nici un plan. Cuvintele din urmă din protocolul dietei au totuși o mare însemnătate istorică. Prin ele se indică începutul unei direcții, care va fi urmărită, cu mici intreruperi, dar cu mari eforturi, întreg veacul al XIX-lea, și care în zilele noastre pare a-și presimți apropiatul triumf, fără a se gândi, că în culmea acestuia va trebui să exclare cu desamăgire, ca odinioară Pyrrhus...

În jumătatea primă a secolului al XIX-lea se ivesc dese »circulare» din partea vlădicilor noștri către credincioșii lor cu sfătuirii și îndemnări, să învețe ungurește, căci »înălțatul crăiesc guvernium» nu vrea să mai primească »jalbe și relații în limba românească, căci această limbă românească nu este știută la acele înalte locuri... Iar pentru lesnirea acestui lucru în toate școlile românești, dar mai virtos în școala candidaților de preoție din Sibiiu să se învețe limba cea ungurească.»¹⁾

În școlile din Blaj se învătă deja prin secl. XVIII puțin ungurește. Pe vremea episcopului Lemeni, care era însuși imbibat de cultura maghiară, direcția aceasta se întări tot mai mult; ea deveni de-adreptul amenințătoare, fiind propagată cu un hiperzel primejdios de chiar episcopul, care ținu la moartea lui Bob (1830) predică ungurească în mitropolia din Blaj — cea dintâi predică ungurească în această biserică! exclamă Alex. Papiu-Ilarian²⁾ — iar la 1841 ceru voie dela primatul catolic din Strigoniu, să poată tipări cărți de slujbă bisericească, în traducere maghiară. Primatele, crezind că în biserica română unită limba liturgică trebuie să fie cea latină ca și la catolici, întrebă mirat: »cu ce drept întrebuințează Valahii limba valahă în cele sfinte.»³⁾

¹⁾ Cf. scrisoarea ep. Vasile Moga din 13 Oct. 1829 la Dr. Il. Pușcariu: »Documente pentru limbă și istorie», vol. I, pag. 194—5.

²⁾ Cf. A. Papiu-Ilarian: »Istoria Românilor din Dacia superioară», vol. I, pag. 122.

³⁾ »Quo iure utuntur Valachii in sacris lingua Valachica? Cf. idem, ibidem pag. 125—6, unde Papiu adaugă următoarea apostrofă la adresa lui Lemeni: »așa necăpătind (episcopul) voie de nicăiri, fu silit a lăsa lucru într'afită, un lucru, de care și însuși Rákóczy, când s'ar seula din morți, s'ar mira, cum s'au schimbat timpurile, de acum cere voie dela Unguri episcopul Românilor a traduce cărțile bisericești în ungarie, când înainte cu 200 de ani Ungurii îi făcuse pe Români a-și traduce liturgia în limba națională!...

În seminarul din Blaj pătrunse ca limbă de conversație limba maghiară și teologii, dupăcum ne spune același Papiu Ilarian, afară de cîntările bisericești, nu mai cunoșteau și cîntece naționale românești, ci se desfătau în de cele unguerești ca »Kis Komárom, Nagy Komárom»¹⁾ și alte »eiusdem tenoris».

Cu toate aceste la anul 1842, cînd dieta ardeleană se opintia să supraliciteze în patriotism pe cea din Ungaria, hotărînd ca în timp de 10 ani limba maghiară să fie introdusă pe toate terețele vieții publice și să devină singură stăpînitoare în toate școlile, — din acel Blaj, pornit spre ațipire, a izbucnit un grandios protest, al cărui diapason de demnitate și energie este atît de înalt, încît gîndul, copleșit de înțelepciunea umilită a oportuniștilor, niciodată nu s'ar fi putut ridica — cum nu se poate nici azi! — pînă la acel grad de bărbăție românească. Protestul, care firește nu putea porni dela vlădica Lemeni, ci dela membri consistorului, în frunte cu Simion Crainic, este atît de frumos și de fulgerător în unele enunțaiuni, încît nu ne putem lipsi a atrage atenția cititorilor îndeosebi asupra unor pasaje, ca acele, în cari consistorul declară, cu toată hotărîrea, că în școlile din Blaj limba română nu va putea fi înlocuită prin alta, nici în 10 sute de ani, necum în 10 cum vrea legea, dar niciodată pînă în vecii vecilor, și că ei nu se vor putea supune unei legi, din care ar rezulta ruina și peirea scumpei noastre naționalități.²⁾

În 10 Martie 1843 acest protest a fost trimis și consistorului român din Sibiiu, care nu întîrzie a se identifica imediat cu întreg cuprinsul lui, arătînd fraților din Blaj, prin răspunsul din 18 Martie, convingerea, că prin astfel de legi Români nu vor putea deveni niciodată »cetățeni

¹⁾ Ibidem pag. 124.

²⁾ Reproducem, pentru frumuseța și tăria lor, și în originalul latinesc aceste cîteva șire: »Est igitur evidens: linguam hanc in scholis Balasfalvensibus nisi cum periculo morum ac religiositatatis et quod nobis non minus dolorosum est: **cum ruina carae nationalitatis** — eliminari non posse; fate mur autem sincere, non tantum post decem annos, sed neque post decem saecula, imo nullo unquam tempore, **nos nationemque nostram lege obligari posse**, quae moribus ac religiositati periculum, ac obicem, nationalitati vero ruinam parat ac interitum. Cf. G. Barițiu: »Părți alese din Ist. Trans.», vol. I, pag. 754.

mai folositorii patriei comune, ci mai curind vor fi prefăcuți într-o turmă de vite (non in utiliores patriae cives, sed potius in pecorum gregem converteret); și exprimindu-și totodată speranța, că legea aceasta ca orice lucru violent și nefiresc nu va putea duce la scopul intenționat de alcătuirii ei și nu va putea dura mult («potissimum, quod Historia teste praecipitatae rerum conversiones, in objecto praesertim tam delicato, nunquam ad intentum scopum perducere soleant, et omne violentum non diu duret.»¹⁾

Sînt cuvinte, cari cuprind adevăruri mari, atît în protestul consistorului din Blaj, cit și în scrisoarea celor din Sibiiu. Dar din aceia, căroa erau adresate cîți puteau ori voiau să le înțeleagă? Abia doi sau trei bărbați de stat erau pe atunci în Ungaria, cari pricepeau că politica ungurească e orbită de pasiuni violente, și cari cuvîntau zadarnic împotriva exagerărilor neier-tate, împotriva patimei și însuflețirii rău stăpînite.²⁾ Înzadar le spunea Széchenyi, din înălțimea scaunului prezidențial al Academiei maghiare, că tendințele lor sînt neumane și nepotrivite cu spiritul timpului, că forța, ce aplică în scopul maghiarizării, mai curind sau mai tîrziu, tot lor le va săpa mormîntul (p. 29). Degeaba se silia să-î convingă, că prin impunerea forțată a limbii maghiare se fac de ris, căci ce folos ar avea, dacă lumea întregă ar ciripi ungurește («hadd tudjon csevegni magyarul az egész világ» p. 20)! Asta ar fi numai o amăgire, căci vorbirea e departe de a fi simțire, învîrtirea limbii departe de a fi egală cu pulsațiunea inimii și astfel celce vorbește ungurește, oricît de elocvent, e încă departe de a fi maghiar (p. 21). Și mare greșală fac, ceice se silesc a trage toate pe calapod unguresc, suspiționînd pe oricine nu e îmbrăcat în atilă (p. 16) ș. a.

Alt bărbat luminat, în această privință, a fost baronul Iosif Eötvös, un nobil idealist condus de idei umanitare și europene. Acesta se gîndia chiar la un plan de constituție federalistică, prin care s'ar fi acordat naționalităților autonomie teritorială. Dar n'a isbutit să-î deie ființă viețuitoare.

Ca dovadă a înțelegerii lui drepte și a spiritului luminat și conciliant, de care a fost condus în activitatea lui de ministru al școalelor, a rămas totuși legea instrucțiunii populare art. 38 din 1868, care dă drept naționalităților să ție școale populare pe limba lor, fără a le sili să propună în aceste școale și limba maghiară.³⁾

Fanatismul național agresiv, cum și nemăsurata poftă de domnie a opoziției maghiare, vedea în această lege o abandonare a direcției ultraiste a dietelor reformatrice dinainte de 48, și a luptat mult contra proiectului lui Eötvös, iar în 1879 aî introdus prin altă lege (art. de lege 18, din 1879) propunerea limbii maghiare ca studiu obligator în toate școalele populare. De atunci pînă azi pretențiunile isvorite din legea aceasta aî ajuns la un grad de nepilduită exagerare, cerîndu-se acum deadreptul, ca toate studiile mai însemnate, afară de religie și științele naturale, să se propună exclusiv în limba maghiară.

Cam ce foloase ori ce prăpăstii ar putea rezulta de aci pentru țară și pentru popoarele ei neștiutoare de limba maghiară, să judece on. cititori. Pe noi nu ne iartă împrejurările a mai stărui asupra acestor chestiuni, ci ne vom mărgini, drept încheiere, a reproduce cîteva cuvinte însemnate dintr'o vorbire a lui Francisc Deák, care la 1872 sprijinia cu toată stăruința planul înființării unui gimnaziu sîrbesc în Neoplanta (Ujvidék), argumentînd dupăcum urmează:

»Fie și 300 de gimnazii în țară; fie chiar atîtea, ca tot la distanță de cîte 6 poște să se găsească un gimnaziu, dacă în acesta nu se împărtășește învățătura pe limba poporului din ținutul respectiv: atunci prin ele, fără îndoială, foarte cu anevoie se va putea propaga cultura. Să ne aducem numai aminte, cu cîte greutăți a trebuit să luptăm în copilărie din cauză, că eram siliți să studiem într'o limbă străină, în cea latină, și să privim, în ce măsură mare s'a înlesnit pentru copiii noștri învățătura prin faptul, că ei sînt instruiți în limba maghiară. Tocmai așa stă lucrul și cu limba celorlalte naționalități.

»Dacă le-am sili, ca pe copiii lor, — cari nu

¹⁾ Această scrisoare inedită se află în colecția de acte a P. C. Sale dlui Dr. I. Pușcariu.

²⁾ Cf. gr. Széchenyi István: A magyar Akademia körül, 1842, p. 35.

³⁾ Iar § 17 al art. de lege 44 din 1868 dă naționalităților dreptul de a se putea cultiva în limba lor maternă și în școale secundare, »pînă acolo, unde începe instrucția mai înaltă, academică«.

știu chiar nimic sau numai foarte puțin ungurește, deoarece în școala populară au fost instruiți mai ales în limba lor națională — să-i învețe pretutindeni și întru toate ungurește: atunci în aceste gimnazii orice progres al tinerilor ar fi cu neputință, părinții și-ar cheltui banii în zadar, copiii și-ar pierde zadarnic timpul.

În genere, dacă voim să câștigăm naționalitățile pe partea noastră: calea potrivită spre aceasta nu poate fi tendința de a le maghiariza cu orice preț, ci aceea de a le face să se obișnuiască cu împrejurările ungurești și să le îndrăgească. Căci două lucruri sînt incontestabile: dorința de a le stîrpi ar fi o barbarie nelegiuită (istentelen), chiar și dacă ele n'ar fi atât de numeroase, încît nimicirea lor să ne fie imposibilă. Iar a ni le face dușmane, nu e în interesul nostru. Tot în aceeași situație se află și ele. Dacă s'ar putea desface de noi, ca să alcătuiască o națiune mare: aș înțelege o eventuală tendință a lor spre acest scop; dar pe lângă constelația europeană dată, aceasta e cu neputință. Amîndouă taberile trebuie deci să ne dăm silința, ca împreună și unii lângă alții, să trăim în concordie cît se poate mai bună.*)

Dela 1879 școalele populare nemaghiare, dela 1883 cele secundare au trecut prin grele încercări și continuă a fi amenințate tot mai serios. Iar rezultatul tendințelor potrivnice a fost după 30 ani de opintiri extraordinare, prin care s'a

*) Cf. Deák Ferencz beszédei, vol. VI, 1868—73, összegejtötte Kónyi Manó, pag. 339—340.

anihilat atîta forță, acesta: din elementul german cunoșteau limba maghiară 36%; din cel slovac 12%; din cel românesc 7%. E de notat, că în timp de trei decenii numărul Românilor cari știu ungurește, s'a sporit cu un singur procent¹⁾. Acest lucru se explică, cred, în chipul următor: Româniî adine convinși, că viața și limba națională sînt pentru dinși și nonime, au dat celei din urmă toată îngrijirea, ca să n'o piardă pe cea dintîi. Solicitudinea lor pentru limba națională a crescut în raport direct cu sporirea măsurilor îndreptate împotriva acesteia.

Din luptele înaintașilor noștri pentru limba strămoșească se desfac acum două învățăminte prețioase, cuprinse amîndouă în protestele dela 1843.

Cel dintîi ne sună și azi, după 6 decenii și jumătate, ca o amenințare: încetarea luptei pentru limbă ar avea drept urmare, ruina desăvîrșită și pierrea scumpei noastre naționalități: **carae nostrae nationalitati, ruinam parat ac interitum, cum seriau cei din Blaj.**

Al doilea ne șoptește în glas de îmbărbătare și mîngăiere, că, după mărturiile istoriei, nimic ce-l violent, nu poate să dureze îndelung: **quod, Historia teste, omne violentum non diu duret; așa răspundeau, tot atunci, cei din Sibiu.**

Și — de sigur, aveau dreptate și unii și alții...

Dr. I. Lupaș.

¹⁾ Cf. Márki Sándor és Beksics Gusztáv: *A modern Magyarországs, Budapest 1898, pag. 824.*

O noapte de demult.

Mocește focu 'n vatră... bunica somnoroasă
Își dăpădă pocăcea în corbele-i damoale,
Iar mama sîd pe gînduri... pe gînduri totdeauna...
Și somnul se coboară încet... și tot mai moale...
Și-l simt cum tot mai lenes mi se răsfăță 'n gene,
Cum mă gîndesc la pîrul frumoasei Conșinzene.

De-odată de pe uliți pornește cînt de jale...
Aproape... mai aproape... Încet de lîngă vatră
Pornește înspre fereastră... cu ochii duși în noapte.
Ascult cum plînge cîntul de-un »drum bătut de peatră»
»De-un tîndr și de-o fată», ce s'au iubit odată
Și-apoi »de-o foaie verde» și-o »floare scuturată»...

Era — mi-aduc aminte — s'o 'ntreb atunci pe mama
Ce cîntă trecătorul în vorbe tremurate?
Dar, nu știu cum, privirea mi s'a oprit sfioasă
Pe-o icoană veche a Maicei-Preacurate
Și mi a pîrîut o clipă că vrea ceva să-mi spună,
Așa privia la mine de sfîntă și de bună...

Z. Bârsan.

Întîlnire.

... Grăbită trece iute Strada Franklin și, sfioasă, intră în grădina Episcopiei, își aruncă ochii în dreapta și în stînga, apoi se îndreaptă spre o bancă și se așează. Se uită puțin prin prejur pentru a vedea cine este pe acolo, apoi, liniștită, se pleacă și serie pe nisip cu umbreleța-i albă...

Va veni?... nu va veni?... sigur că are să vie, nu e om care să-și calce cuvîntul. Pe atunci pe cînd erau copii se încredeaă atît unul într'altul... cînd se jucau împreună la Giurgiu în Centru, cum îi zicea. Da... erau fericiți atunci... și a trecut atîta timp. Ea a venit în capitală, sînt patru ani acum, la tușa Ana care trăia în București, neavînd la cine sta în Giurgiu, după moartea părinților și de-atunci lucrează la o croitorie mare pe calea Victoriei. Cine și-ar fi închipuit ca eri pe cînd trecea prin Cîșmigiu să auză pe cineva:

— Floricuțo!

— Vai de mine, domnule Gheorghe, nu vă mai cunoșteam...

— Eui v'am cunoscut.

— Nu zic că nu v'aș fi cunoscut și eu... dar...

— Vă mirați, nu mă știți aci.

— De cînd în București?

Și convorbirea a mers înainte destul de strînsă, dar amîndoi simțeau o răceală, nu se mai tuțuia. Ș'apoi el a rugat-o să vie a doua zi la Episcopie, pe banca dinspre strada Corabiei și ea n'a avut putere să se împotrivescă și a venit.

Acum se juca cu umbreleța pe nisip gîndindu-se la trecut, și binișor pe nesimțite i se arăta, una cite una, întîmplările ei din Giurgiu.

Alături pe bancă se așezară doi negustori:

— Cald, domnule Eftimie.

— Cald rău, domnule Vasilie.

— Vii de acasă?

— Ba nu, din tîrg.

— Ce fac ăi de acasă?

— Bine, slavă Domnului...

— Dar treburile?

— Pe cît se poate... de știți, lumea a plecat.

— Ei ce să-î faci, sezonul mort.

Ștergîndu-se de sudoare continuaă a vorbi; unul era băcan, celalalt cîzmar, Floricuța i

privi puțin, apoi își reîntoarse privirea la cele scrise pe nisip. Negustorii se ridicară de pe bancă, pornind unul în dreapta, celalalt în stînga. Floricuța rămase iarăși singură... se uită la ceas: patru și jumătate și domnu Gheorghe tot nu vine...

Căldura începea a se domoli, trăsurile începeau a trece mai dese pe calea Victoriei, ducîndu-se spre Șosea, și orașul întreg, care fusese amortit de căldură, părea că se deșteaptă din copleșeala unei calde zile de vară.

Floricuța își ridicase acum privirea și se uită la lumea care trecea spre Șosea. Era bogată lumea aceea și putea să se ducă să răsufle puțin... și a tot privit printre pomi cum treceau trăsurile, cînd auzi la spate:

— Gînditoare domnișoară...

Floricuța întoarse capul, era un tînar, care o urmărea de citeori venea dela lucru. Plictisită întoarse capul.

— Vă plictisesc, domnișoară?

Ea tăcu.

— În tot cazul nu știu pentru ce a-ți fi supărată pe mine, nu v'am făcut nimic...

Floricuța fierbea de minie, el însă, tot mai cutezător, se așeza pe bancă.

— Nu știu pentru ce nu voți niciodată să-mi răspundeți; acum, mai ales, pareți preocupată... gînditoare; poate că așteptați pe cineva, pe acela cu care v'am văzut în Cîșmigiu, de, nu ori cine poate fi în grațiile dumneavoastră...

Era prea mult. Floricuța, gata să isbunească în plîns, se stăpîni și într'un avînt de bărbăție, ridică umbrela și îl plesni peste obraz.

Tînarul surprins, se ridică după bancă și salută respectuos:

— Mulțumesc, domnișoară, — și plecă.

Se întoarse uitîndu-se înapoi, dar Floricuța rușinată de ceace făcuse își ascunse fața îmbujorată în batistă.

Putîn cite puțin se liniști, apoi cuprinsă de nerăbdare se uită la toți, cari intrau în grădina să vază dacă nu vine domnul Gheorghe...

Iată că un tînar înaintă sficios și nesigur spre dînsa. Floricuța văzînd că nu este d-nul Gheorghe întoarse capul.

— Domnișoara Floricuța?

— Floricuța se uită mirată, tînarul urmă:

— Viu din partea d-lui Gheorghe...
 — Vă mulțumesc... Și Floricuța luă scrisoarea ce-i întinse tânărul.
 — Prietenul meu Gheorghe m'a însărcinat,... dorește răspuns...
 — Îmi dați voie?
 — ... Vă rog...

Tânărul se așază stingaciū pe bancă, Floricuța desfăcu scrisoarea.

Floricuța!

Dă-mi voie să te numesc astfel și să-ți vorbesc prietenește așa cum ne vorbiam odată, cînd eram copii, mai îți minte?... .

Ce prieteni buni eram, cum petreceam de bine împreună, cînd ne jucam sburdalnicii în Centru, atunci cînd eu veniam să te întilnesc, inapoiindu-mă dela școală.

Ce iute a trecut timpul! ce multe lucruri s'au schimbat de atunci: eu sînt azi om în toată firea, iar tu, fetița sburdalnică de odinioară, te-ai făcut fată mare și frumoasă...

Îți cunosc așa de bine firea încît îmi închipui că trebuie să duci și azi viața simplă și curată de odinioară. —

Eri, după ce am înlăturat răceala primei revederi, am avut îndrăzneala să-ți cer o întilnire și tu ai venit cu aceeași bunăvoință cu care veniai în grădină la joc, ai venit, te-am văzut.

Nu te-ai gîndit însă că nu mai este același lucru; nu te-ai gîndit că a trecut multă vreme de atunci și că eu nu mai sînt ce eram acum cîțiva ani. Orașul cel mare m'a molipsit și pe mine și azi nu mai ai în fața ta pe Gheorghiuță

de odinioară, ci un om îmbolnăvit cu totul de miazmele capitalei...

Tu însă ai rămas cum te știam, cu aceeași apucături, cu aceeași fire, tăcută, cinstită și senină; tu ai rămas ce erai, nu te-a atins praful covirșitor al orașului.

Și la început mi s'a părut firesc să-ți cer acea întilnire, dar întors acasă, am dat cu ochii de un portret al tău, de cînd erai mică și gîndurile mele au sburat departe, am văzut ce eram înainte și de ce sînt în stare acum, și n'am vrut să stric frumșetea acestui vis copilăresc...

Vezi tu, orașul mi-a luat multe, nu mi-a luat însă inștea care azi mă îndeamnă a-ți scrie această scrisoare...

Să rămînem dacă vrei, prieteni... așa cum eram înainte și să ne scriem din cînd în cînd... aducîndu-ne aminte de copilăria noastră, dar să nu ne mai vedem, căci ce mi-a mai rămas este puțin.

Un sărut copilăresc pe obraz!

Gheorghe.

Floricuța ridică puțin capul și privi tânărul ce sta acum în picioare în fața ei; două lacrimi luceau în ochii ei frumoși, se uită la dinsul... apoi îngîmă:

Te rog, spune domnului Gheorghe că îi mulțumesc...

Atîc înlînă puțin capul și plecă încet și îngîndurată. După cîțiva pași scoase batista și o duse la ochi, îi șterse și ea și cum ar fi fost mai ușurată, o luă mai repede spre calea Victoriei, să se îmbete de sgomotul asurzitor al trăsurilor multe ce treceau spre Șosea. —

Nicolae A. Berindei.

Noapte.

(După Cardacci)

Ah noapte-adîncă 'n veci nepriecpată
 Odichnă bun' a facerilor toate,
 Ce dormi pe stînci de trăznel despicate
 Și 'nvălai drag livada 'n florii țesută;

Voii flacări viii pe boltă semănată
 Ca mindra voastră strălăcire mută,
 De-o tainică poruncă neștiată
 Pe-aceleași căi de-apurări îndramate;

Și lană ta, tu vitreg milostivă,
 Ce tataror îți dărai deopotrivă
 Tremurătoarca pulbere-argintală:

Răspande-ți voi ce-î rostal lamiilor noastre?
 Ce taină doarme 'n bolțile albastre?...
 ...Nici na te mișți tăcere blăstămată!...

G.

Carlo Goldoni.

— Al doilea centenar dela nașterea sa. —

Mă plimbam într'o zi dealungul Arnului admirind superba panoramă a acestei părți din Florența, pe care par'că riul o răsfăța în murmurul său neconținut. Era o zi cu soare, o după amiază liniștită și solemnă. Și cum mergeam, cu gândurile duse departe, mă trezesc că mă lovește un copil din fugă. Mă uit și 'n fața mea, pe o terasă, era o grămadă de copii, cari se jucau sburdalnic în razele de primăvară. În mijlocul acestei terase se ridica senină statua lui Carlo Goldoni.

Carlo Goldoni.

Pe soclu steteau copii mai mititei, bucurându-se și ei de jocurile celorlalți, iar prin prejurul terasei, pe bănci bătrini, cu înfățișarea sărăcăcioasă, slabi și înfrigurați, gustați căldura acelei zile senine.

Era o lume de oameni buni, neștiutori unii, alții trecuți prin toate năcazurile și mi-a părut ciudat cum se adunaseră ei în preajma acelei statui, a cărei față stetea zimbătoare și bună în bătaia soarelui. Ce știa ei de cununa de lauri, ce-i sta așezată la picioare? Era soare aici și ei se bucurau de el și statua par'că reinvia în această bucurie a copiilor.

*

La 25 Februarie s'a serbat în Italia al doilea centenar dela nașterea acestui scriitor de teatru,

despre care Voltaire într'o scrisoare zicea: »Iată un om cinstit și bun, care a purificat scena italiană, care a inventat cu fantazia și a scris cu simțul; un pictor și un copil al naturii. Acest italian e făcut ca să dea întregii lumii un model de bun simț«.

Pe la începutul secolului al optzecelea Veneția era într'o decadentă vădită.

Era cuibul petrecerilor ușoare și foarte cercetată de străini. Era obligat cel care voia să treacă de elegant să aibă un apartament în apropiere de San-Marco, unde să invite pe prietenii și prietene la »conversație« și petreceri. Aceste casine erau cam cum sînt cluburile de azi. Unele erau publice și erau deschise numai în timpul carnavalului. Pînă și femeile țineau deschise asemenea case de joc, cum era cea a doamnei Lucreția Nani, deschisă pentru cavalerii străini.

Guvernul ridicîndu-se în contra acestor cuiburi de corupție a deschis o casă mare de joc, publică, »famosul Ridotto«, care a fost închis în 1774 spre marea părere de rău a Venețienilor.

În aceste case se pierdeau sume enorme de bani și sănătate. Și viața acestei epoci destrăbălate a dat foarte multe subiecte romancierilor. Era și natural ca într'un oraș, unde libertatea morală și imorală era așa de mare și unde ocaziunile de plăceri erau așa de ușoare, să se adune ca într'un Paradis, toți ușuraticii, toți pierde-vară și aventurierii lumii. Era orașul sărbătorii veșnice. Carnavalul mai cu seamă, era o petrecere ne bună pentru toți și sub măști, de multorii călugării dela San-Marco se amesteca cu oamenii și cucoanele de orice teapă și de orice cinste.

Și petrecerile nu se sfîrșiau cu carnavalul; se inventau altele și altele; baluri, excursiuni, banchete, toate însoțite de o veselie ne bună și întreg anul, piața era plină de lume: nobili, popor, străini, o mulțime imensă de oameni veseli.

În această lume ușoară, lipsită de orice energie, dar gălăgioasă și variată, s'a născut Carlo Goldoni; în această lume pitorească și teatrală și-a găsit poetul comic elementele artei sale. Aici, în această viață, animată de pasiuni mediocre, dar plină

■ C. Brâncuș: Studiu.

de vioiciune, arta teatrală, bună-rea, cum era, era gustată și înainte de Goldoni, mai mult decât în oricare parte a Italiei.

Artă teatrală era într'o stare mizerabilă, afară de puține excepțiuni teatrale din secolul al VI și al VII-lea sînt lipsite de viață. E uimitor cum toți scriitorii, mulți cu talent, se feriau de realitate, falsificau viața, creau o lume absurdă și artificială, ca și cînd viața reală și inima omenescă ar fi fost cu totul altele decât cele de azi. Greșala era că scriitorii italieni nu căuta să creeze o formă definitivă de comedie și tragedie, luîndu-și elementele vitale și inspirația din arta sănătoasă a poporului, cum au făcut multe alte țări în scrierile lor din secolul al XVII-lea, ci umblau să imiteze pe clasici. De aici exagerațiunea și rătăcirea.

Pe la începutul secolului al XVI-lea se jucau comediile latine ale lui Plaut și Terențiu, traduse în italienește, și chiar Ariosto, voind să dea un exemplu de piesă teatrală nouă, cede și el în greșala de a imita pe cei vechi!

Interpreții acestor piese erau diletanți. Sejucau în case private, cu un număr restrîns de privitori.

Poporul era lăsat pe mîna Arlequinilor, cari jucau prin piețe un fel de teatru improvizat. Cum ajungeau în cîte un loc deschis, acești descendenți ai Italianilor își puneau jos bagajele devagabonzii și lumea se aduna să asculte bufonăriile lor. Aceasta era așa numita »commedie del'arte«.

Nu se știe cu siguranță cum s'a pornit la început acest fel de teatru.

Prin secolul al XVI-lea acești saltinbaci începură să-și ia motive în jocurile lor de prin piesele scrise.

Pînă și Miles Gloriosus al lui Plaut a fost tirit în acest teatru de măști. Și multe alte tipuri de prin piesele scrise treceau în teatrul măștilor. S'a început și o mișcare dramatică, dar tot ce se scria, nu era cu mult mai bun decît teatrul improvizat al măștilor.

E ușor de închipuit cît era de coborît gustul publicului și cît de departe era mulțimea de teatrul adevărat.

Goldoni se ridică în contra tradiției și în contra celor cîteva sute de piese scrise, ale căror motive preferite erau diferite miracole susținute de diavoli și duhuri.

E ciudat cum nu s'a dezvoltat mai de mult

C. Brâncuș: Studiu.

C. Brâncuș: Copilul.

teatrul adevărat în Italia, cînd avea actori excelenți de pe atuncea, recunoscuți pînă și de străini.

Pînă și despre diletanții din acele vremuri, aș rămas date, cari ni-î arată foarte talentați.

În împrejurările acestea a pornit lupta Goldoni și, considerînd obstacolele, e de mirat c'a putut să iasă învingător. Pînă și Carlo Gozzi, un talent remarcabil, i se punea în cale, proclamînd eternă »comedia dell'arte«.

Carlo Alessio Goldoni, bunicul după tată al viitorului scriitor, trebuie să fi fost un om de lume. Dela Modena cetatea de baștină a Goldoneștilor, a venit la Veneția, voind să-î aibă și el vila sa (rîvna marilor Segniori de pe vremea aceea) în acest oraș al petrecerilor și distracțiilor de tot felul.

Plăcîndu-î mult teatrul, casa lui era deschisă pentru toți actorii și cîntăreții buni.

În acest mediu se naște C. Goldoni, la 25 Februarie 1707. A fost o mare sărbătoare în casă; el era cel dintîi nepot al bătrînului.

De îndată ce putea să se joace, i s'a dat un teatru de marionette, cu care putea să-și petreacă vremea. Toți recunoșteau în el o inteligență precece. De abia știa să silabisească și sta uitat în biblioteca tatălui său. Cărțile de teatru măi cu seamă îi atrăgeau atențiunea. Găsise operile lui Giacinto Andrea Cicognini, care nu era un talent mare, dar micul Goldoni descoperise, în operile lui străni, ceva nou și în afară de teatrele lui de marionette. Acest scriitor era mult influențat de Calderon și de Lope și sub impresiunea acestuia serie Goldoni la opt ani o comedie, care s'a pierdut.

După moartea bătrînului Alessio, familia Goldoni se găsește în împrejurări mai mult decît modeste. Tatăl scriitorului se duce la Roma, la celebrul Laucisi, care în patru ani îl scoate doctor și-l vedem practicînd medicina la Perugia. Îl aduce după citva timp și pe micul Carlo și-l dă la o școală de Iezuiți, iar ca distracție îi dă voie să joace într'un teatru de filodramaticii. Aici a jucat el un rol de femeie — în statele Papei, femeile nu erau îngăduite pe scenă — în »Sorellina di Don Pilone« de Girolamo Gigli, singurul scriitor, care înainte de Goldoni, avusese încitva presentiment, cum ar putea să fie teatrul adevărat.

Mai tirziu a studiat filosofia. Nu era cunoscută filosofia raționalistă, care a venit la modă mult mai tirziu și cu logica formală plicticoasă, nu s'a folosit mult.

Era la Rimini o companie de actori, Goldoni se amestecă printre ei și într'o bună zi, cînd trupa era gata să plece, Goldoni se decide să-î însoțească. »Trupa se imbarca pentru Chioggia — povestește Goldoni în memoriile — doisprezece actori, un sufleur, un mașinist, un costumator, opt servitori, patru fete de casă, două doici, copii de toate etățile, cîni, pisici, pasări cîntătoare, un miel, în fine o corabie a lui Noe«. Și dl Goldoni pe deasupra. Adio Rimini, adio filosofie!!..

Ce soare, ce lărgime de orizont și ce frumusețe pe marea Adriatică, ș'apoî ce de nebunii...

Cînd l-a văzut mamă-sa... vă puteți închipui. Dar bună cum era, ca toate mamele venețiene, l-a iertat curînd.

Studiile însă trebuiau continueate și tatăl său s'a gîndit să-l ducă la colegiul de medicină din Pavia, unde nu întrau decît copiii oamenilor

bogați. Pînă să i se facă loc acolo, se ducea cu tată-său pe la bolnavi și bătrîrul băgă de seamă, că n'are nici o înclinare pentru cariera medicală.

În 1721, iarna, l-a dus la Veneția să studieze dreptul, dar diavolul teatrului nu-l lăsă nici aici în pace; cum scăpa de școală da fuga la teatru, la San Samuel.

I se face loc în sfîrșit în colegiul dela Pavia. Aici scrie el satira »Il Coloso«, un fel de ceeace Romanii numiau *A telana*, o satiră personală; își bătea joc de ochii D-soareii cutăreia, de gura unei alteia, etc... Toți știau cine-i autorul. Lumea ridea, iar cei cu musca pe căciulă s'au plins la colegiu și... l-au dat afară. Îi venia să-și ia lumea în cap, să se ducă la Roma, dar ne mai avînd banî s'a gîndit că tot e mai bine să se întoarcă acasă.

Încurînd tatăl său a fost transferat la Udine, luîndu-l și pe Goldoni cu dînsul. A urmat într'o școală particulară un curs de drept civil și canonic.

Tînăr cum era să amorezează de o fată și ca să se apropie de dînsa, se gîndește să corupă pe camerieră. Aceasta îi ducea și-i aducea scrisorile. E foarte interesant descrisă în »*Memorii*« toată povestea acestei iubiri. La urmă se dovedește că toată corespondența o avusese, nu cu fata pe care o iubia, ci cu șireata de camerieră, căreia îi făcea scrisorile însăși stăpînă-sa.

Se amorezează de o altă fată și amorul acestu îi aduce multe remușcări și tatălui său multă supărare. Mai cu seamă că văzuse în mijlocul pieței din Modena un om expus la stîlpul rușinei — era un poet faimos, zice Goldoni, — pentrucă ar fi fost puțin mai îndrăzneț într'o aventură de dragoste.

Faptul acesta i-a adus lui Goldoni gîndul de pocăire și umbla să se călugărească; familia însă nu i-a dat consimțămîntul. L-a dus la Veneția ca să se distreze, lăsîndu-l să vază teatrele. Și de data asta tot teatrul l-a atras și l-a protejat.

După mai multe aventuri, între cari amorul lui cu romantica Angelica, Goldoni primește o lovitură grea cu moartea tatălui său. Se stabilește la Veneția dimpreună cu mamă-sa și în curînd își ia doctoratul în drept dela Padova. A practicat cîțva timp advocatura, dar geniul teatrului îl ademenea și scrie o tragedie intitulată »*Amalasunda*«. Cădere a acestei piese a fost primită cu multă liniște. A avut însă un mare succes, în 1734, cu piesa sa »*il Belisario*«.

De aci încolo Goldoni se dă cu totul teatrului și vieții atît de nesigure a omului de condei. A fost o luptă titanică pe care a dus-o acest scriitor al cărui nume a ajuns să stăpînească întreg teatrul din secolul al XVIII-lea. În viața lui lungă, de optzeci și șase de ani, a scris aproape două sute de piese de teatru. O întreagă lume de tipuri și de caractere reînviata prin arta particulară a lui Goldoni. Puterea lui de creațiune era într'adevăr miraculoasă. Lucra cu o ușurință utmitoare. Ajunsesse să scrie nu știu cîte piese pe an și în cinci zile se zice că ar fi scris o piesă în cinci acte și în versuri. Numai prin această muncă uriașă, pe lîngă talentul său original, a putut să sdruncine și să doboare toată temeliea veche a teatrului italian. E caracteristic cum răspunde el la criticile lui Baretti: »nu e cel dintîi care m'a insultat. Bun, rău sau mediocru cum sînt, Baretti nu poate nici să-mî dea, nici să-mî ia nimică«.

Ultimii ani din viața sa i-a petrecut la Paris, ca profesor de limba italiană la curte și și-a încheiat cariera sa teatrală, scriîndu-și ultima piesă în franțuzește.

Tot aicea a scris faimoasele »*Memorii*«, opera la care a lucrat trei ani.

A murit la 1793 într'o casă din strada Pavée Saint-Sauveur, veghiat de soția sa, și de un nepot, înainte cu două săptămîni de uciderea regelui Franciei.

Se zice că toată pornirea lui Goldoni, în opera lui de renaștere, ar fi fost izvorită dintr'o intuiție inconștientă, ar fi fost un moment de inspirație fericită. Indiferența sa pentru tradițiune se zice că n'ar fi fost pornită de vre-o sfătuire teoretică sau de vre-o revoltă estetică, ci de o cunoștință mediocră a literaturii.

Studiile sale de teorie teatrală au fost superficiale. Ideea reformei i-a venit în minte ca o axiomă, nu ca urmarea unui silogism.

S'a condus în totdeauna de viață și lumea i-a ajuns ca să poată prin ea să studieze teatrul.

Nu era un om superior, nu era un stăpînitor al vieții, ci un simplu observator. Bunătatea, simplitatea, echilibrul caracterului, sensul normal al vieții; acestea erau calitățile, cari i-au făcut mărirea.

Prin acestea a creat un teatru și i-a dat numele său unei epoci. Nu s'a ridicat la con-

cepțiuni mari; s'a mulțămît să desemneze modest lumea și oamenii între cari a trăit.

A remarcat pasiunile și vanitățile concetățenilor săi, făcînd o pictură plină de viață.

Prin toate orașele Italiei s'a serbat cu reprezentății și conferințe memoria părintelui teatrului

italian. Piesele lui țin și astăzi afișele teatrelor și vor trăi vecinic, fiindcă sînt luate din viața reală în veci aceeași.

Un talent de traducător și localizător dibaci ar putea să ia mult din opera vastă a acestui scriitor și să facă servicii reale începutului nostru de mișcare teatrală.

Z. Bârsan.

Din popor.

Cintecul Salomie.

Sus la Țara românească
Este-o grădină domnească
Și nu-î cin' s-o stăpînească;
Numai singur un crai mare
I-o ven't carte de 'nsurare,
Și n'avea pe cin' să ia
Făr' pe dulce soru-sa;
El din grai așa-î graia:
— Soro, soro, Salomie,
Pune floarea pe chilie
Hai cu min' la cununie,
Că eū pe ude-am umblat
Ca tine nu mi-am aflat,
La 'ncinsu crătințelor,
La pusu bortițelor.
— Io-atunci, frate, că m'oi duce
Cînd tu mie mi-i aduce,
Dintr'un strugurel de vie
Noua buți de vin de-o mie.

El afară mî-a eșit
Și cu gîndul mî-a gîndit.
Și toate le-a isprăvit,

Și din grai că i-a grăit:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie
Pănă-î frunza verde 'n vie.
Dacă frunza s'o usca,
Popa nu ne-o cununa.

— Io-atunci, frate, că m'oi duce
Dacă tu mie mi-î face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pămînt.

El afară c'a eșit,
Și cu gîndul mî-a gîndit,
Și toate le-a isprăvit.

Cînd în casă mî-a intrat,
Cu glas mare c'a strigat:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie,
Că cite mi-ai poruncit
Io toate le-am isprăvit.
Ea tare s'a spăimîntat,
Cu glas mare c'a strigat:
— Io-atunci, frate, tot m'oi duce
Cînd tu mie mi-î aduce,
Găinușa hameșa,
Că să-mi fie nănașa,
Și stelele,
Fetele,
Luceferii,
Ficiorii.
El afară mî-a ieșit
Și cu gîndul mî-a gîndit,
Și toate le-a isprăvit.

Cînd în casă c'a intrat
Cu glas mare c'a strigat:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie,
Și-mî încinge brîu de in
Că nănașii tăi îți vin,
Și-mî încinge brîu șerpesc
Că nănașii-ți nimeresc.

Ea se 'ncepe a se găta
La biseric' a pleca;
In biseric' aū intrat,
Icoanele-aū lacrimat,
Iar icoana Precistii,
Din fundu bisericii,
Da nu-mi plînge cum se plînge,
Făr' varsă lacrămî de sînge:
— Nu ți-ar fi, popo, păcate,
Să cunuci o sor' cu frate,
Nu ți-ar fi, frate, rușine
Să te culci în pat cu mine?
Decît talpa iadului
Și greul păcatului,
Măi bin' hrană peștilor
Și rugină pietrilor.
Nici vorba nu isprăvia,
Din bisercă-mî fugia,
Drept la mare se ducea
Și în mare s'arunca.

Cul. de Gh. T.

Pastel de iarnă.

I.

Vînt și vînt.

Crivățul ride sălbatec, înfiorînd întreaga lume.

Norii de plumb plutesc a lene pe ceri și în urma lor să ține un stol negru de corbi.

Numaî zăpada licărește.

Și ghiata riului arată icoana morții. Pustiū și pustiū.

Nieî un suflet pe cale. Nu resună sglobiul clincînit de zurgalae. Nu tree săgeată săniile domnești. Și nu-î strigă în urechi nieî un vizitiū beat de pe capră: »în lături, zdreanță de pribeag«.

El pășește singur și în urma lui miroasă lupii.

Pe fața lui aū înghietat lacrămile. Părul lui: plin de brumă, mustețile sloioase, sbîrlite.

Haina lui flutură flenduroasă.

Și pribeagul pășește doinind și doina lui amenință.

Se duce, se duce și nu știe de ce se duce. Nu-l chiamă bordeiul, nieî ușa palatului nu se deschide înaintea lui.

Numaî cînit latră după el și copiii îl asvîrlesc cu pietri.

Nu are surată, nieî tată, nieî mamă. Nu are dușmanî căci nu are prietenî. Nu-l cunoaște nime și toți să tem de el, de ciomagul lui gros. Buzunarele îi sînt goale. N'are numai o sticlă goală în ele, și o sfoară bună ca să se spînzure. N'a mîncat de-o zi...

Și totuș cîntă.

Foamea cîntă din el și dorul de-a fi sătul. Limba i s'a uscat de sete.

Și totuș cîntă.

Ochiî lui sînt duși în slavă, așteaptă de-acolo o taină sfîntă...

Și privește zimbînd, cu zimbirea celor părășiți.

Un cîntec îl cere în adine: pribeagule, pribeagule vino în împărăția celor tăcuți.

Dar el cu suflet tare începe să fluere și răspunde chemării sfios:

— Nu vreaū să mor, nu vreaū să mor.

Și vîntul îi izbește fulgii de zăpadă în ochi și-î zice răcnind:

— Tu veî muri, tu veî muri...

Și pribeagul începe din nou să cînte, și cîntarea lui arde în amurgul bolnav:

— Vreaū să trăesc, vreaū să trăesc.

Și vîntul îi izbește repede fulgii de zăpadă cu minie oarbă în față, și-î strigă răgușit:

— Tu veî muri, tu veî muri.

Și pribeagul își grăbește pașii. Fuge par'că de stafii și de diavol.

Cîntă obosit ca un ateū ce suferă și în inimă îi geme somnoroasa noapte.

De picioare i se acată lanțurile iernii. Tot mai greu i-e pasul și tot mai vioaie cîntarea. Copacii din drum încremenesc de spaimă. Corbiî uită să concănească.

Și lupii se apropie mereū. Sînt tot mai aproape.

Și 'naintea pribeagului plîng doî ochi uriași; zîna morții, zîna morții.

Vede atitea zări șterse. Fișie în jurul lui atitea aripi albe.

Florî vrăjite îi răsufală miresme dulci. Izvoare murmură.

Plai de aur, cu lac vinăt, cu iarbă de mătăș străluce.

Lebede blînde plutesc pe lac.

Miros de tîmție.

Vioarele...

Soare albastru

Un gest în sus. Și pribeagul cade nădușit.

II.

Și nu la multă vreme, s'apropie o sanie domnească. În sanie rid cu hohot, înfășurate în piei scumpe, două fețe.

De sub copitele cailor sar par'că scînteind bucățile de ghiată.

Pe capra saniei un vizitiū.

Și vizitiul pocnește din biciū:

— În lături, în lături, pribeagule!

Dar pribeagul, cu o mină ridicată, — nu vrea să se ferească din cale.

Pe mutra lui obraznică joacă un zimbet disprețuitor.

Și sania se oprește și vizitiul, coborînd de pe capră, începe să lovească din biciū fața pribeagului.

Dar pribeagul nu crîșnește din dinții de durere. Înzadar îl lovește vizitiul.

Și vizitiul chiamă pe domnul și pe tovarășa lui:

— Un mort... Un mort...

Și domnul cască gura mirat.

Iar domnișoara își pune un deget pe buze și
îngină șoptind:

— Ni... Ni... Un mort.

Și vizitiul își freacă palmele speriat:

— Am lovit în mort cu biciul! Of, of!

Și domnul se trezește din spaimă și începe:

— Va fi un bețiv! Iată sticla în buzunar!...

În loc să stea acasă, mizerabilul, la vatra lui caldă,
lingă iubită — în loc să se culce în patul cu puf,
neuitind să se roage la Maica-Preceasta înainte de-a
adormi — tilharul s'a dus la crișmă. A băut din
zorî. Și beat a tulit-o la hoinărit... Și Dumnezeu
nu bate cu bifa?! A murit ca un cîine în șanț...
L-a omorît frigul Domnului. Așa-î trebuie, de
ce-a beut! Mizerabilul...

Și domnul scuipă cu greață.

Iar domnișoara sare repede în sanie și, învă-
lindu-se în pielea unui tigru, își scoate limba
la mort:

— Bețivule, bețivule...

Și vizitiul își face cruce și întreabă încet:

— Ce să facem cu el?

— Ce să facem? Ce să facem! Îl dăm dracului!
— răspunde domnul.

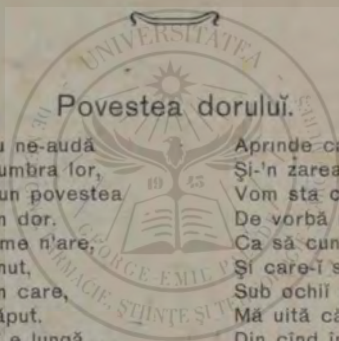
— Dar îl vor mânca lupii!...

— Mince-î! Ce-mi pasă. Ei, mergem.

Și vizitiul se așează pe capră și sania dispare
ușoară ca o pasere mare și clincănitul de zur-
galae să aude tot mai de departe, pînă amuțește
cu totul...

Noaptea cade la pămînt și patru lupi miroasă
un trup răcit

Emil Isac.

Povestea dorului.

— Încet încet să nu ne audă
Alți oameni și nici umbra lor,
Ascultă-mă să-ți spun povestea
Amarului, ce-î zicem dor.
El nici un rost în lume n'are,
În casă n'are așternut,
Dar vaî de nimereî n' care,
Cerînd sălaş, a încăput.
— Povestea dorului e lungă...
Tu, vezi, ești troienit de nea,
Mai bine scuturăți sumanul;
La ce-aî bătut în ușa mea?
Ce case marî ne sînt vecine
Cu stîlpi de peatră la pridvor,
Tu cum ai nimerit, străine,
La mine să-mi vorbești de dor?
De unde-aî coborît... ia spune,
Nu cumva ești al nimăruî,
Drumeț ce n'are rost în lume
Și 'n casă n'are vatra lui?
Vaî, cum de mi-am uitat de mine,
Cînd mi-aî trecut pe sub ferești, —
Aprinsă m'am grăbit la ușe
Să 'ntreb lumina, cine ești?
La ce mă prinzi acum de mîină?
Ia-ți halna 'n spate și te du...
Povestea dorului — rămîină...
Căci dorul pare că ești tu.
— Nu-ți bate capul ca să afli,
Dacă sînt om sau nenoroc...

Aprinde candela 'n perete
Și 'n zărea ochiului de foc...
Vom sta copilă noaptea 'ntreagă
De vorbă numai amîndoi,
Ca să cunoaștem ce ne leagă
Și care-î stavila 'ntre noi.
Sub ochii mei desprindeți părul,
Mă uită că de față sînt...
Din cînd în cînd ridică-ți ochii
Și-î pleacă iarăși la — pămînt...
Povestea dorului răsară
Din tot ce noi vom povesti
Ca fața ceriului de vară
Din apa 'n care s'ar privi...
Tu nu 'nțelegi cită durere
E 'ntr'un cuvînt nevinovat,
Cum frînge gîndurile tale,
La cite patimî pune strat...
Dar e și-un dor din lumi senine,
Copilul tainicului vis,
El m'a adus acum pe mine
La ușa ta ce mi-aî deschis.
Încet, încet să nu ne audă
Alți oameni și nici umbra lor...
Ascultă-mă să-ți spun povestea
Seninului, ce-î zicem dor...
Din zărea lumilor eterne
Coboară veșnicul avînt
Și pe amarul meu s'așterne,
Ca mingăierea unui sfînt.

Maria Cunțan.

Un centenar american.

În zilele trecute, americanii au serbat centenarul poetului lor Henry Wadsworth Longfellow, născut la 27 Februarie 1807, în Portland (Statele unite). Longfellow e unul dintre autorii cei mai de seamă ai Americii.

Tatăl său, om politic, ar fi dorit ca fiul să-i moștenească cariera, dar tânărul preferă literatura. La 13 ani publicase încă încercări într-un ziar din Portland. În 1826 obținuse învoirea părintelui său, ca să studieze limbile și literatura străină și întreprinse o călătorie, cam de 3 ani, în Europa. Parisul sgomotos și cosmopolit nu l-a prea încântat; aci nici nu se oprește mult. Trece prin Italia, Spania și Austria, iar în Germania se oprește timp mai îndelungat în Brunswick, Dresda și mai ales la universitatea din Goetting. Întors în America e numit profesor de limbă străină la colegiul din Portland, de unde, după 6 ani, trece la «Harward College» în Cambridge. La 1835 își tipărește cel dintâi roman «Outre-mer» care cuprinde mai mult descrieri și amintiri din călătoria sa în Europa, cum și poezii traduse din autori străini. În același an, după numirea sa de profesor universitar în Cambridge, mai făcu o călătorie în Europa, de astădată prin Danemarca, Suedia, Germania și Elveția.

La întoarcerea în țară scrisese apoi un al doilea roman de amintiri din călătorii, «Hyperion». În 1839 apare primul său volum de versuri, «Voices of the Night» (Vocile nopții); urmează apoi «Batadeles», «Poemele robilor», «Psalmul vieții» și alte poezii. Cea mai izbită poezie lirică a sa pare a fi «Excelsior» în care poetul cînta năzuința spre ideal.

Dela 1843—45, Longfellow publică o dramă «The Spanish student» (studentul spaniol), inspirată de «Gitanilla» (Tiganca) lui Cervantes și «Poezia și poezii Europeni».

La 1850 apăru cea dintâi operă a sa cu subiect curat american, «Ewangelina», idilă-epică în hexametre, inspirată de sigur de «Hermann și Dorothea» lui Goethe. E povestea tristă a unor tineri coloniști logodiți, despărțiți prin cruzimile și persecuțiile Englezilor și care după nenumărate și nespuie lupte și suferințe se regăsesc, într-un spital din Philadelphia, spre a muri împreună. Nu mult după «Ewangelina», apare «The golden Legend» (Legenda de aur) imitație după «Der arme Heinrich» (sărmanul Henric) de Hartmann von Aue.

La 1854, Longfellow părăsește profesoratul, ca să trăiască numai și numai pentru literatură; iar ca încoronare a operelor sale dă în 1855 poemul popular «Hiawatha» (The song of Hiawatha) un șir de legende indiene.

În urmă a mai scris «Tragedia divină», «Keramos» după

«Clopotul» lui Schiller și a tradus «Divina comedie» a lui Dante.

Longfellow a scris mult. Scrierile sale, deși foarte des sînt imitații, au totuși părți foarte originale; sînt variate, pline de moralitate ca fond și perfecte ca formă. Între altele, meritul său cel mare e de a fi lărgit orizontul literar al Americanilor, făcîndu-le cunoscută literatura universală.

După judecata contemporanului său Edgar Poë, Longfellow are dreptul la cel dintîi loc între poezii Americii, calitățile sale fiind de cel mai înalt ordin. Are însă și două cusururi: afectatie și imitație. Imitația nu-l împedecă însă, zice tot Edgar Poë, de a fi original, atunci cînd nu imită. «Longfellow, care este de sigur cel mai îndrăzneț imitator din America, este original în mare măsură; adecă, nu e lipsit de imaginație. Acest al doilea fapt, împedecă pe mulți de a crede în primul. Sentimentul frumosului, sentimentul poetic, în opoziție cu puterea poetică, duce, inevitabil, la imitație. Astfel toți poezii mari au fost mari plagiatori; de unde nu urmează însă că toți plagiatorii mari sînt și mari poezii.»

Acest harnic, neobosit și glori-ficat poet al Americii, a murit în 24 Martie 1882.

Reproducem din operele sale:

Psalmul vieții.

(traducere în proză)

Nu-mi spune în jalnice stanțe că viața nu e decît un vis deșert, că sufletul amorțit e un suflet mort, iar lucrurile nu sînt așa cum ni se arată. Viața e realitatea! Viața e seroasă și nu groapa e ținta ei cea din urmă. «Nu ești

decît praf și iarăși praf te vei face» n'a fost zis pentru suflet. Cărarea noastră, croită de soarte, nu e o cărare de bucurii sau de întristări, ci un drum în care numai lupta ne nătrește; și în fiecare zi trebuie să ne trezim mai tari, decît ieri.

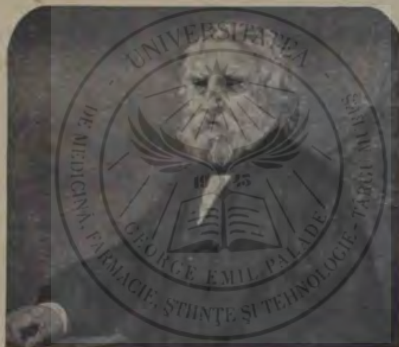
Arta trăește, timpul aleargă și inima noastră, deși tare, se aseamănă cu o toabă acoperită cu un vâl, o toabă care bate un marș funebru, călăuzindu-ne spre groapă.

Pe nemărginitul cîmp de luptă, în lagărul vieții, nu fi mut, ca turma mînată la pășune; ridică-te, voinește, și luptă. Nu te ncrede în viitor, oricît ți-ar părea de zîmbitor. Muncește, lucrează în prezent; sus inimile și Domnul să ne călăuzească!

Viața oamenilor mari ne arată că ne putem face destinul sublim; murind nu lăsa urme în nisipul vieții.

Un altul, pierdut în nemărginire, un frate părăsit va regăsi poate aceste urme și desnădăjditului îi vor reînvia nădejdele.

Sus! și la lucru! Vom îndura cea mai cumplită fatalitate! Să învățăm a munci! Să învățăm a răbda!

Henry Wadsworth Longfellow.

Ion crîșmarul.

— Că multe păcate
Sînt pe lumea asta,
Lui Ion crîșmarul
I-a fugit nevasta;
Mi se pare cu vătavul, i-a fugit nevasta. De cuprînsurile toate, mi-aŭ golit celarul...

Trei zile 'mplinite
Și-a grijit amarul,
Cu obrazii 'n palme
A veghiat crîșmarul;
Fără pine, fără apă, a veghiat crîșmarul. Sice-un lăciŭ năstrușnic
Vorbe legănate:
Bea și tu, Iocane,
Bea și tu, firtate;
Cine știe cîtă vreme mai trăim, firtate!

Cînd a fost de-a patra
Și-a chemat ortacii,
Gloată voinicească
Mi-aŭ venit săracii;
Lotri mari din două rate, mi-aŭ venit săracii... Dar Ion crîșmarul
Bea și nu prea fearte
Și-i părăia obrazul
Galben ca de moarte;
Era răzîmat pe coate, galben ca de moarte.

— Beși, copii, de-acuma,
Rău să nu vă pară;
Să bem crîșma toată
Pînă de cu sară;
Praf din toate să 'aleagă, pînă de cu sară! Cole cătră sară,
Sărășina de paie
A 'nceput să ardă
Foc cu vîlvătaie;
De trei părți vărșă din crîșmă foc cu vîlvătaie!

Lui Ion crîșmarul
Nu-i mai știu de nume.
Spun că peste multe
A plecat în lume;
Cu căciula pe sprîncene, a plecat în lume...

Octavian Goga.

Ifigenia în Taurida

de Goethe.

Actul al treilea. Scena întâia.

Ifigenia. Oreste.

Ifigenia.

Viu să-ți desleg, sârmane, brațele
În semnul unei sorți și mai amare;
Căci libertatea în lăcașul sfânt,
Ca cea din urmă limpede privire
A greū bolnavului, e solul morții.
Dar nu pot încă și nu vreaū să cred
C'ați fi pierduți! Cum aș putea eu morții
Să vă închin cu mină ucigașă?
Și nimenea nu poate să v'atingă,
Cît voi fi eu a zînei preteasă.
Dar dacă eu mă 'mpotrivesc acum
Poruncii craiului, aprins, cum este,
Alege dintre soațele fecioare
Pe una 'n locu-mi și eu nu mai pot
Să vă ajut decît cu gîndul meu.
O scumpul meu! Și cel din urmă rob
Ce s'a atins de vatra părintească,
Nu e 'n străini binevenit și drag
Cum să vă 'ntîmpin mai cu drag pe voi
Cari mi-amintiți din nou pe acei viteji
Ce din părinți deprins-am să i cintesc.
Și inima mi-o faceți să tresară
De-o nouă, dulce rază de nădejde.

Oreste.

Ți-ascunzi tu numele și obîrșia
Cu dinadins? ori pot să aflu cine
Îmi ese 'n cale-asemeni unei zîne?

Ifigenia.

Afla-vei cine sînt. Acum să-mi spui
Ce-mi spuse 'n parte numai frate-tău,
Sfîrșitul celor ce, venînd din Troia,
Pe pragul casei fură 'ntîmpinați
De-o soartă neașteptată și grozavă.
De tînără am fost adus' aici;
Dar mi-amintesc sfiala ce simțiam
Cînd îți priveam uimită și cu frică
Pe acei viteji. Cînd au pornit la drum,
Părea că s'a deschis Olimpul însuși
Și s'ar fi pogorit, spre groaza Troiei,
Războinicii din timpuri vechi de slavă,
Iar cel mai strălucit fu Agamemnon!
O, spune-mi! L-au ucis, sosit acasă,
Vicleana lui soție și Egistos?

Oreste.

Tu zici!

Ifigenia.

Vai ție, jalnică Mycenă!

Așa aū sămănat blesteme numai
Urmașii lui Tantal cu mină cruntă!
Ca buruiana, cînd se scutură,
Împrăștiind sămintă înmuită, —
Așa crescut-aū printre strănepoți
Cuplirea, ura și uciderea.
Descopere-mi și ce-mi ascunse spaima
Cea oarbă, cînd vorbiam cu frate-tău.
Cum a scăpat de ziua cea de sînge
Odrasla cea din urm' a neamului,
Copilul scump, Oreste, cel merit
A răzbuna pe tatăl? L-a cuprins
Aceași soartă 'n mreșile pieirei?
E mîntuit? Trăiește? Dar Electra?

Oreste.

Trăiesc.

Ifigenia.

Slăvite soare, împrumută-mi
Cea mai frumoasă rază și-o trimite
Prinos lui Joie! Ce pot eu să-i dau?

Oreste.

De ești prietenă acestei case
Ori mai aproape înrudită poate,
Precum te spune bucuria ta:
Îți înfrînează sufletul din vreme!
Căci e grozav, din culmea bucuriei,
Să cazî în adîncimile durerei.
Tu știi numai de moartea craiului.

Ifigenia.

Nu-mi e de-ajuns această tristă veste.

Oreste.

Știi numai jumătatea fărdelegei.

Ifigenia.

Doar mai trăiesc Oreste și Electra.

Oreste.

Și nu te temi de soarta Clytemnestrei?

Ifigenia.

N'am nici nădejde pentru ea nici teamă.

Oreste

A și trecut hotarele nădejdi.

Ifigenia.

S'a pocăit, făcîndu-și însăși seama?

Oreste.

Nu, dar dintr'însa-î odrăslî pieirea.

Ifigenia.

Vorbește-mî deslușit, să nu mai cuget,
În jurul frunți-mî filiiu grozav,
Din aripile-î negre, indoiala.

Oreste.

Deci mă făcură zeii vestitorul
Păcatului pe care bucuros
L-aș adînci în taina nepătrunsă
A nopții? Fără voie mă silește
Cuvîntu-ți dulce; dar el poate cere
Și durerosul și i se 'mplinește.
În ziua morții tatălui, ascunse
Electra pe-al său frate: Strofios,
Cumnatul tatălui, l-adăposti,
Crescîndu-l împreună cu Pylade,
Copilul său iubit ce se legă
Cu cel sosit în dulce prietenie.
Și cum creștea, creștea și 'n pieptul lor
Aprinsul dor de-a răzbuna omorul.
Se îmbrăcară cu veșmint străin,
Și-ajunseră 'n Mycena și vestiră
Că-î mort Oreste și că ei aduc
Cenușa lui. Cu cinste îi primește
Grăiasa și ei intră 'n casa ei.
Electrei se descopere Oreste;
Și ea-î aprinde focul răzbunării
Ce, dinaintea feței sfinte-a mamei,
Sta să se stingă iar. În taină-l duce
La locul unde tată-său căzu
Și unde-o urmă veche și ușoară
A singelui vărsat acoperea,
Cu pete șterse, lespezî des spălate.
Cu limba ei de foc îi povesti
Cu de-amănuntul fapta blestemată,
Viața-î petrecută ca 'n robie,
Nerușinarea trădătorilor,
Primejdia ce-amenință pe frați
Din partea unei mame vitregite. —
Aici îi dete un pumnal străvechiu
Ce se 'ncruntase 'n casa lui Tantal,
Și fiul a ucis pe mama sa.

Ifigenia.

O zeilor, ce sus, pe culmi de nori,
Petreceți dulce zile 'n veci senine,
M'ați ridicat de-aceea dintre oameni
Și m'ați ținut atîția ani aproape
De voi și m'ați învrednicit pe mine
Să-mî dați în pază focul vostru sfînt,
Și sufletul, asemenea flăcării
Ce arde 'n veci senină și curată,
Mi l-ați atras spre locuința voastră,
Ca mai tîrziu să simt și mai adînc
Nefericirea casei noastre? — Spune-mî
Acum de el! Vorbește-mî de Oreste

Oreste

De s'ar putea vorbi de moartea lui!
Din singele vărsat se înalță
Al mamei duh
Și strigă ficelor străvechei nopți:
Nu lăsați ucigașul să fugă!
Luati-l! Ia goană! El este al vostru!
Iar ele-ascultă, ochii lor adînci
Privesc în jur cu pofta uliului,
Și se urnesc din negrele lor peșteri,
Și, din adîncuri, vin tovarășele,
Căinta și 'ndoiala, pe furîș
Cum vin, din Aheron se 'nalță aburî;
Și în vîrtejul lor se 'nvirte veșnic,
În jurul vinovatului, vederea
Grozavei fapte, turburîndu-î mintea.
Și ele, gata ca să-l piardă, calcă
Pămîntul mîndru, sămănat de zeî,
De unde-un vechiu blestem le izgonise,
Pornește goana lor după fugar;
Răgaz dați numai, ca din nou să-l sperie.

Ifigenia.

Nefericitele, tu ești ca dînsul
Și simți ce pătîmește el, sârmanul!

Oreste.

Ce zici? Cum crezi că sînt și eu ca dînsul?

Ifigenia.

Te-apasă un omor de frate 'ntocmai
Ca și pe el; mi-a spus-o frate-tău.

Oreste.

Nu vreaș să sufer, suflet bun ce ești,
Cu vorbe mincinoase să te 'nșele.

Străinul lege mreață de minciună,
Cu cuget dușmănos, străinu-lui
Și i o arunce 'n cale; între noi
Să fie adevăr!
Eū sînt Orestel capu-mi vinovat
Se pleacă 'nspre mormînt și caută moartea;
În orice chip îmi e binevenită!
Oricine-ai fi, ție-ți doresc scăpare
Și prietenului meu; dar mie nu.

Te vād trăind aicia fără voie!
Cătați vr'un chip de fugă; eū rămîn.
Să se prăvală trupu-mi de pe stîncă
Și singele-mi să curgă pînă 'n mare,
Lăsînd blestem pe țermul cel barbar!
Plecați, acasă 'n dulcea noastră țară
Voioși să 'ncepeți o viață nouă.

(Se îndepărtează).

Trad. de I. Borgia.

SCRISORI DIN BUCUREȘTI.

VIII.

12 Ian. 1907.

Convorbiri literare: Colaboratorii noi.

De cînd trăiesc în România am avut adeseori momente, în cari, aducîndu-mi aminte de ce știam cîndva noi în Ardeal — și eram dintre cei ce citeau în Ardeal — despre oamenii României și operele lor, mi-am zis: »Puține știam și nici prin gînd nu ne trecea ca ar trebui să ne fie rușine că știm atît de puțin«. Rușine, pentru că dacā vorba este să creăm împreună o unitate culturală, aici nu ne putem desinteresa de nimic ce se petrece acolo și acolo de nimic ce se petrece aici.

Dar ce se petrece, în oameni se petrece mai întîi, ca idee. Faptele sînt de obicei o împlinire palidă a ideilor. Abia trimise în lume, ele se întore de prea multeori, ca corbul și porumbelul lui Noe, fără să fi găsit locșorul uscat de adăpost. Iar cînd îl găsec, lumea care li-l dă își cere stăruitor »dreptul« de-a înriuri cu a sa înțelepciune și prostie ce puternicul cineva, trimițătorul, faurul ideii, a gîndit că trebuie să se facă. Bine-î a ști și ce vrea lumea, dar foarte atrăgător este să știi ce vrea oamenii ei cei aleși.

Despre ce vreau cîțiva oameni de aceștia va fi vorba și de astădată. Ce vor face vom constata odată, poate împreună, poate numai unii dintre noi. Vorba de acum este adecă despre ce vreau să facă cîțiva colaboratori noi ai Convorbirilor literare.

Cu numărul din urmă Convorbirile literare intră în al patruzeci-și-unulea an al vieții lor pline de muncă și veselie, de lupte și mulțămiri.

— Ce-î nou în ele, sub noul director, dl S. Mehedinți? — iată ce s'a întrebat lumea, care crede că oricînd ce-î nou trebuie cercetat mai întîi.

Ca intenții puțin noi: Literatură ca și pînă acum; Conv. lit. vor căuta însă »să cuprindă cit mai mult și din laturea științifică« — deocamdată această lature o reprezintă dl C. Alimăneșteanu, răposatul enciclopedist F. Robin-Dărăscu (iscălînd F. R. și Biron) și cîteva notițe, dintre care cîteva sînt scrise pripit.

Ca mod de-a alege colaboratorii: Oricine, dar cu condiții: 1) Să fiî ceva, aceasta este esențialul și 2) să scrii cu demnitate literară.

Deasupra a tot și a tuturor a invocare a duhului celui bun, care-și caută acum mai mult decît oricînd, luptătorii:

»Păstrarea și întărirea unității de cultură e mai ales acum și mai ales la noi, o necesitate de ordin superior. Căci cultura, știința, filosofia, literatura și arta, pentru orice om cuminte, presupun mai întîi de toate poporul, care le face pe toate posibile. Și nu mai este o taină pentru nimeni, că neamul nostru a ajuns într'o fază, care poate fi decizivă dintr'un moment într'altul. Acuma decî, mai mult decît oricînd, e vorba de a fi, de a persista ca individualitate etnică, spre a putea da, cînd va veni timpul, toată măsura puterii noastre ca popor de cultură. »Ai un singur bloc de marmură; dacā îl întrebuințezi (sau îl întrebuințează alții) pentru o figură caricată, de unde să mai scoți o Minervă?«. Acestea sînt preocupările noastre.

În vreme-ce Convorbirile țîn să constate cu oarecare satisfacție... intimă, că influența Ardelenilor în literatură scade, Convorbirile literare ridică ochii pînă la acea sferă largă, curată, în care se vorbește numai despre un popor, o cultură și o singură chemare, cătră el de-a o constitui cu toate puterile lui.

Acestea sînt ideile tuturor, care hotăresc la Convorbiri literare.

Se înțelege că sînt și ale colaboratorilor celor noi, despre care ziceam că vrea să vă scriu ceva.

Să-î luăm la ochi...

*

Convorbirile literare se vor ocupa în anul acesta foarte mult cu »arta în România«. Este o notă nouă a revistei. O aduce un om cu experiență bogată și cu o înțelegere necontestată: dl Al. Tzigara-Samurcaș, bibliotecarul fundației Carol I. și profesor de istoria artelor și de estetică la școala de belle-arte.

Ce vrea d-sa, mai apoi; mai întîi ce este: dl Al. Tzigara-Samurcaș este un elev al lui Al. Odobescu, cu ajutorul căruia puteai să înveți și carte și să-ți deprinzi și gustul. Fiind funcționar al muzeului național, — ce muzeu! — a fost trimis în străinătate pentru studiul muzeografiei și arheologiei. S'a oprit dar mai întîi la München, la profesorul Brunn. De-aici a trecut la Berlin, unde a avut doi profesori celebri, pe Herman Grimm și pe Furtwängler. La Berlin a lucrat în muzeele regale, spre deosebire multămire a directorului Lessing. Trecînd Furtwängler la München, a trecut și elevul cu profesorul. Întorcîndu-se în țară, acesta s'a făcut profesor în locul unui bătrîn profesor, al cărui geoben era mai bine cunoscut în caricaturile veselului București, decît operele... rămase în manuscris.

Cînd schiopticonul începu să exemplifice cursul, bătrînul profesor — de altfel om merituos — a crezut că seriozitatea a pierit și că noua generație începe a-și face o distracție din sfînta menire de-a explica cu glas înalt și vorbe... volante sculpturile și picturile cari rămîneau, cu sistemul său, invizibile. Acum schiopticonul este apreciat și de moșnegi.

Dar aceasta este numai o mică inovație. Tinărul profesor — este de vre-o 35—36 de ani — prepară și altele.

Una n'o socotese încă sigură, deoarece nu atîrnă numai de el; iar un bătrîn, isteț Român mi-a spus odată, că unde-s mulți, ușor se despart Români. Vorba este de societatea Arta românească, al cărei secretar general este. Scopurile societății — din care fac parte mulți aristocrați cu studii sau predilecții artistice, cîțiva învățați, artiști etc. — sînt fixate printr'un statut, din care citez niște articole, cari lămuresc bine ce

vrea și secretarul ei general, nu numai interesanții ei membri:

»Sub numele de Arta românească se înființează în București o societate cu scopul de a cerceta, de a ocroti și de a face cunoscute monumentele, obiectele de artă, frumșetele naturale, precum și orice alcătuiește averea artistică sau istorică a țării române.

»Societatea va face cercetări, ridicări de planuri, publicații, fotografii, expoziții, conferințe, într'un cuvînt va întrebîna toate mijloacele ce le va crede potrivite pentru atingerea scopului urmîrit.

»Societatea va interveni pe lîngă autorități și particulari făcînd toate demersurile trebuitoare pentru a înlesni cercetările și descoperirile eventuale. Ea va căuta a obține protecțiunea și restaurarea monumentelor amenințate să fie distruse sau să se ruineze din cauza părăsirei, a relei lor stări sau din cauza unor restaurări, reparațiuni și adăogiri rău înțelese.

»Societatea va cere clasarea ca »monumente istorice« a aceloră dîntre monumentele amenințate, pe care le-ar socoti demne de a fi păstrate.

Ea va mijloci cumpărarea de cîtră autoritățile în drept a obiectelor pe cari le-ar judeca că prezintă interes.

»Societatea își mai propune de a interveni de cîteori lucrările de ordin public ar jigni estetica sau bunul gust.

»Societatea va putea face cumpărări, fie pentru a-și forma propriile ei colecțiuni, fie în scop de a transmite sau dărui în urmă lucrurile cumpărate colecțiilor oficiale.

»Societatea pentru a-și mări mijloacele de acțiune, va îngrijii să înființeze secțiuni prin județe și va căuta să aibă membri corespondenți chiar și în străinătate.*)

Toate bune. Decît eu am subliniat cîteva cuvînte, cari ar putea să fie mai precise — s'ar preciza prin fapte — și dîntre cari mai ales una ar putea să devină întîia problemă: publicații.

Academia ne dă memoriile științifice, Steaua publică broșuri pentru popor, Minerva varsă ediții peste ediții înaintea tuturor cititorilor neamului; cine-l va da acestuia artă? Expozițiile? Nu le văd toți. Conferințele? Nu le aud toți. Restaurările? Trebuie să le căutăm la fața locului, cu cheltueli. Mijloace cu greutate. Arta trebuie să întredar în casa românească, în orice casă, ușor, cu ușurința rîndniciei care s'așează, țup! sub strașină. Pentru aceasta avem nevoie de reproduceri frumoase, ieftine, număroase, care să se găsească pretutîndeni, să fie iubite și cerute. »Arta românească« ar putea să facă, în această privință, ce-a făcut *Kunstwart* în Germania: »Publicațiile« acestea ar fi un monu-

*) Cine-ar putea fi din Ardeal? N. R.

ment mai trainic decât arama. Și publicațiile pentru cei puținii, pentru suprapuși, vor fi de laudă, dar de ce să începî cu cei de sus, cînd poți începe mai ușor cu cei mulți, cu cei uitați? Poate că secretarul general al »Artei românești« va găsi bună propunerea și-î va căuta aderenți. E atît de ușor să-î găsească.

Säume nicht dich zu erdreisten,
Wenn die Monge zaudernd schweift,
Alles kann der Edle leisten,
Der versteht und rasch ergreift.

(Goethe, Faust, II, 1.)

Dar să revenim la Convorbiri literare. Întîiul articol al dluî A. Tzigara-Samurcaș vorbește despre culă — ați văzut-o la expoziție. S'a zis că acest soî de casă este românesc; dar nu-î românesc, ci »importație străină«, orientală, localizată la noi în Oltenia. Ceice caută a clădi românește, n'au deci nici un motiv să imiteze cula. Multe reproduceri frumoase dovedesc că scrie autorul.

Dar înainte de a vorbi despre culă, autorul arată de ce idei se va conduce în toată seria de studii ce o anunță. Acestea ne interesează acum: Sintem porniți să exagerăm însemnătatea artei naționale, dar »în vederea unei îndrumări viitoare a artei într'un sens adevărat național, este necesar ca dela început să se diferențieze bine ce este importanță străină și ce e adaos al spiritului românesc, în fiecare operă ce analizăm«. Din aceste adaosuri se vor putea scoate motive. În trecutul cel mai vechiu ele sînt puține. Meșterii străini, aduși de domni ca să le clădească zidurile, aduceau stilul cu ei. Din aceste elemente străine nu se produce decât abia la începutul secolului al XVII-lea o contopire, care dă »tipul de biserică ce întîlnim pe urmă pe întreg pămîntul românesc, cu mici variante, pe care îl putem numi stil național«. Studiile ce vor urma sînt menite să precizeze mai de aproape teza schițată.

Ce-ați putea găsi deci și D-Voastră, cititoriî Luceafărului, în aceste studii, este limpede: O informație artistică bogată, care învață ce-î românesc și ce nu-î românesc; o contribuție la psihologia sensului artistic românesc în trecut și prezent; o călăuzire, pe care nimeni nu o va regreta dintre cei ce-și vor da silința s'o urmărească.

Ciți veți face aceasta?

*

Al doilea colaborator nou al Convorbirilor literare este dl Ion G. Miculescu, care dă publicității actul întîi al unei drame: Mamă.

Pe dl I. G. Miculescu l-am întîlnit, din cînd în cînd, iscălind în Epoca articole politice, serioase și satirice. A fost secretar general al unui minister — al justiției —; este membru însemnat în gruparea Junimiștilor; boer moldovean, ce-și trăește în București viața-î utilă — poate mai puțin utilă decât ar putea să fie, dacă lumea n'ar fi... cum este — și, cum vedem, un gînditor dramatic.

În anul trecut dl I. G. Miculescu a scris cîteva articole în Protestarea, un ziar care nu era anti-dinastic, dar critica și pe Regele. Mi-aduc aminte de un articol. Era vorba de »lupta pentru limbă«, de întîmplările din Martie și de N. Iorga, care le încălzise cu cuvîntul său. Ce-î plăcuse dlui Miculescu din toate acestea? Îndrăzneala omului de-a avea o idee și de a se arunca în luptă pentru ea; energia. Articolul mi s'a părut caracteristic. Cine înțelege și admiră energia intelectuală o are de bunăsamă și el. Dl Miculescu o are chiar darnic măsurată de soarte.

Energia aceasta înțelege și lucrurile și oamenii în felul său. În Mama — dramă după care se zice că vor urma și altele —, întîlnim numai oameni energici, compleți. Mai energie decât toți este Iorgu Tolpan, care nu-și iartă femeia fugită decât după ce a închis ochii; Maria, fiica lui este de o claritate de voință, care nu s'ar bănuî în gingașa ei ființă; mama ei, Eliza, și-a rătăcit puterea în desfriu, dar cînd și-o regăsește în dragostea de copii, atinge inimile și le mișcă; amica ei Zoe Buhuș, care va mijloci recunoașterea fiicei și mamei, ele nu s'au văzut de cincisprezece ani, de cînd fiica era abia de doi ani, are o acțiune limpede, neîndoioasă; Dr. Stanciu intervine cînd este nimerit și totdeauna nimerit; chiar și persoanele mai neînsemnate, cari trec episodice pe scenă, au în scurta lor înfățișare, aceeași calitate prețioasă; dl Miculescu este un om, care creează oameni, nu roluri, nu păpuși. De aceea acțiunea merge, merge.

Drama s'a dat Duminecă, în 11 Ianuarie. Actul întîi îl puteți găsi în Convorbiri literare. Cetind controlați și laudele ce-î voiî aduce de aici înainte.

Mediul, din care sînt scoase caracterele, este pătura suprapusă românească. El nu-î caracterizat

însă prin descripții lungi, o idee ajunge pentru ca înaintea ochilor să ne fulgere o icoană vastă.*) Mediul se caracterizează prin produsul său, prin caracterele, care luptă o luptă reapețită de atitea ori în societatea lor.

Așa stînd lucrurile, ar fi natural ca și sfîrșitul luptei să se vadă cât se poate mai limpede, mai real: Sfîrșitul este însă numai teatral. De ce este adevărat vorba? Vorba-î de-a se ști dacă-î drept sau nu ca o mamă, care și-a părăsit bărbatul și fiica, să-î mai revadă. Chestia se și discută, nu se simte numai; o discută chiar Talpan și Eliza și aî amîndoi argumente; dar soluția n'o dau oamenii, ci o boală de inimă, pe care, din nefericire, n'o au toate adulterele. Eliza moare, de acest cusur fiziologic, cîteva secunde înainte de sosirea lui Talpan și Mariei, care vin fiindcă moare, dar care, de-ar fi Eliza sănătoasă — ar veni? Sfîrșitul este teatral, dar cu acest sfîrșit soluția a u t o r u l u î este limpede: El nu admite împăcări, nu primește iertarea pocăitei, el merge după un ideal și frînge viața care nu se potrivește idea-

*) Iată două exemple: Despre boerii români: «Sînt unde au ajuns. Nu s'au pus, Doamne ferește, pentru cîțiva lei și acum cară apă la Jidani pentru cîțiva gologani». Despre Iași: «Raiul matroanelor zburdalnice».

lului. Îi este milă, și lui, de ea — tot actul al patrulea este o cerșire de milă —, îi zugrăvește chiar o aureolă de suferință sinceră, adulterei, dar — îi dă moartea. Autorul nu-î numai poet, el este și un Cato crud, împărechere rară.

Și în vreme ce el desfășură această veritabilă dramă, găsește timp să și riză, rar, puțin. Eglezoaica Brandproof, Lexagraria Vladimirescu și Domnul — foarte — decorat, trec cinematografic u a lor ridiculă ființă, urmăriți de zimbetul privitorilor și de bănușeala, că autorul trebuie să fie un visticier de experiențe de acest soi: Trebuie să fie foarte vesele excursiile prin pătura de sus a societății românești! Dar altceva voiam să spu despre autor. Cu aceste figurî el ne-a dovedit că este stăpîn tare pe meșteșugul de a ingredia situații dramatice serioase, cu atîta satiră, atîta ris, cîtă se poate admite, fără a turbura armonia sentimentală, specifică, a acțiunii.

Ce vrea dar și acest colaborator nou al Convorbirilor literare? El vrea o dramă tezistă cu subiecte naționale; o naționalizare a unui curent dramatic european. Așa ni se pare după ce face acum. Și-î înveselitor că ce vrea îi răuște.

Ceice n'atî fost de față, veți ceti și veți aplauda!

G. Bogdan-Duică.

Polemice.

(Răspans d-luî G. Ibrăileanu).

În numărul de Decembrie al «Luceafărului», arătînd la ce a scoborit dl G. Ibrăileanu discuția în chestiunea «morală în artă», sfîrșind pentru totdeauna convorbirea în public cu d-sa, asupra acestui subiect. Deoarece însă dl G. I., într'un răspuns nou din «V. Românească» (Anul II, Nr. 1), mă condamnă că în acel sfîrșit aș fi spus neadevăruri, mă simt dator a lămuri pe cititori asupra adevărului celor ce se spun împotriva articolelor ce s'au publicat în revista aceasta.

Articolul din urmă al dlui G. I., intitulat «falșurile... mele (formă de titlu împrumutat din gazete), nu e decît o încercare a sa de a-mî întoarce înapoi tot ce am spus eu de d-sa, un mijloc de altfel întrebunțat de copii cînd se ceartă: la ce spune unul, celalalt răspunde numai: «ba tu».

Așa «ne displac polemicele» (A. II, Nr. 1, p. 170) zice dl G. I. acum ca și mine, deși altă dată prefera polemica ca răspuns la articole de felul celui despre «Morală în artă». Mai departe d-sa urmează cu darea pe față (?) a falșificărilor (aici numele fiind o înăs-

prive în rău a terminologiei întrebunțate de mine) numai că în articol dl G. I. acest cuvînt nu e urmat de pilde, ci numai de ieftine întortochieri sofistice, — singurul ajutor al celui care în faptele cum sînt nu găsește nici un sprijin, dar care ține morțiș să stea împotriva crezînd că prin aceasta se impune. Așa dl G. I. spune, cu prilejul citatului din Mill, că eu prin cuvîntul «tîrziu» mistific adevărul. Mă rog, a spune în numărul 8 al unei reviste (de peste 150 pagini numărul, care apare odată la lună) de cine e un citat, dat fără citații, în numărul 6, nu însemnează tîrziu? De ce d-sa ia numai cazul cînd a spus cu o pagină înainte și ascunde pe cel cu două numere înainte?

Apoi mărturisirea că în Nr. 1, (An. I.) d-sa a anunțat aceeași carte a lui Mill, nu e de nici un folos, în cazul de față; acolo dl G. I. da numai o idee a lui Mill despre poezie și trimite pe cititor să o citească în cartea de care e vorba aici, între pag. 63 și 94, pe cînd ceea ce am vrut eu să arăt e că dl G. I. a citat (dela pag. 71) din cartea lui Mill o propozițiune cuvînt cu cuvînt, fără

a întrebuința măcar semnele de citație. Am arătat acestea atunci numai spre a dovedi ce înțelege dl G. I. prin asimilare (facultate care spunea d-sa că-mi lipsește mie și care în felul acesta mărturisesc singur că îmi lipsește) precum și lipsa de onestitate... dar mai departe.

Nu poate fi decît o intenționată neînțelegere faptul de a vedea contradicție între spusele mele: »însemnătatea unei opere nu depinde de subiect ci de mărimea concepțiunii» și »artistul care cuprinde ceva mai înalt... e superior celui care nu se poate ridica peste lucru, animal, om simplu». Celce a intrupat pe Faust a trebuit să fie un suflet cu mult superior celui ce a scris pe Cyrano, de pildă. Nu însă în mărimea subiectului stă însemnătatea opereii, ci în mărimea concepției acestui subiect. Faust scris de Rostand (dacă e permis de a prevedea ce ar putea un scriitor ar mai avea mărimea, pe care o are azi, scris de Goethe? Dar aceasta ar însemna, cîtuși de puțin, că Cyrano e mai puțin ca operă de artă decît Faust? Fiecare din aceste două opere, așa cum au fost concepute, sînt desăvîrșite în felul lor. Concepția artistică e-a dat mărimea pe care o au astăzi, și nu subiectul în sine poartă această mărime, căci dacă subiectul ar fi totuși atunci Cyrano lucrat de... Radu Rosetti ar fi tot așa de mare cum e azi ca opera a lui Rostand. (Să mai ai nevoie de a spune asemenea lucruri, astăzi firește ori-și-cui.) Din privința aceasta am spus că nu e cu puțință o clasificare după însemnătatea, semnificația obiectului, iar exemplu cu Taine, luat de dl G. I., în sprinjal teoriei sale, e greșit, deoarece d-sa uită că, chiar pentru Taine care spune că: »l'oeuvre qui exprime un caractère bienfaisant est supérieure à l'oeuvre qui exprime un caractère malfaisant», mărimea concepției artistice determină mărimea opereii (»Le chef-d'oeuvre est celui dans lequel la plus grande puissance reçoit le plus grand développement»), că subiectul cît și ridicarea lui la acea potență, în care își exprimă caracterul cel mai esențial și mai determinant, atîrnă mai cu seamă de concepție. Dl G. I. însă, cînd a fost vorba să contradică, a uitat capitolul din urmă a părții a V-a, despre idealul în artă, din Philosophie de l'art, cît și părțile întii asupra naturii și producțiunii opereii de artă.

Cît privește cealaltă mărturisire a dlui G. I. că ar ști cîte feluri de sentimente sînt, nu are nici o însemnătate, deoarece d-sa n'a aplicat nicăiri cunoștințele despre deosebiri dintre ele nici chiar acolo, unde era așa de implicat. D-sa a zis categoric că »sentimentele se judecă din punct de vedere moral» și n'a deosebit nicăiri, măcar cu numele sentimentul estetic de sentimentul moral. Peste tot d-sa a spus »sentimente» sau »sentimente morale», nicăiri sentimente estetice.

Dacă d-sa a spus odată de o operă a lui Maupassant că e »admirabilă artistic» și apoi că e imorală, aceasta provine tot din confundarea sentimentului moral cu cel estetic. D-sa a simțit că în acea operă e ceva care cu toată imoralitatea (!?) rămîne frumos, dar admiterea căruia ca îndeajuns, ar fi zdruncinat principiul: sentimentul estetic egal cu cel moral; de aceea d-sa dă nevmovat amîndouă impresiunile una lîngă alta, subordonînd și nimicind apoi impresia dintii prin cea de a doua. Dacă d-sa ar fi știut ce e cu sentimentul estetic, atunci

morala nu i-ar fi fost criteriul principal în judecarea operelor lui Maupassant (care l-au principal artistic, dar pe care după principiul ce și-l făcuse trebuia să le respingă), n'ar fi spus niciodată »par'că atitudinea morală și sentimentul față de operă n'ar fi același lucru» (Nr. 7, p. 56) în sfîrșit n'ar fi putut spune de o scriere (de Maupassant) că »e admirabilă artistic» și totodată că »produce o impresie estetică contradicătoare» (Nr. 9, p. 223). Își poate închîpi cineva o impresie care să fie din același punct de vedere — artistic — deodată și admirabilă și contradicătoare?

Confundarea sentimentului estetic cu cel moral o arată din nou dl G. I. cînd zice: »mai întii n'am spus ca ceea ce se adaugă la seria de motive determinante e sentimentul moral ci sentimentele în genere» (A. II, Nr. 1, p. 173) ... apoi tocmai aceasta e greșala cea mare, deoarece sentimentul moral e determinant al voinței, și cel estetic nu, tocmai din aceasta se vede că d-sa nu le deosebește.

Dacă am spus mai jos că »St. Ștefan exprimă un sentiment — spiritualismul evului mediu, apoi aici prin cuvîntul sentiment înțelegem sentimentul care face subiectul opereii, ca de pildă în literatură sentimentul urei lui Franz pentru fratele său, în Hoții de Schiller, sau sentimentul religios în Sfîntul de Fogazzaro etc. Aceste sentimente sînt subiectul operelor și n'are nimic de a face cu sentimentul estetic, care se arată în felul de a concepe artistic aceste sentimente de către artist, cît și în felul cum gustă arta publicul. Această nouă neînțelegere pe care o dovedește dl G. I. tocmai atunci cînd vrea să mai îndrepte lucruri spuse în articolele precedente, provine din aceeași necunoștință a felului cum se creează opera de artă și a celor ce tînde ea să exprime. Din aceeași necunoștință (amplificată cu cea arătată mai sus asupra sentimentelor) spune dl G. I., atît de naiv, că eu îmi închîpiu sentimentul patriotic drept un sentiment estetic! Oh!... Ceea ce am spus eu a fost că sentimentul patriotic, ca ori-și-ce sentiment, poate fi obiectul unei adevărate opere de artă (de pildă »Grenadirii» de Heine) și anume atunci, cînd opera e creată pentru exprimarea însăși a acestui sentiment (sentimentul estetic hotărînd concepția și intruparea sentimentului patriotic în operă) și nu poate fi operă adevărată cînd e scris pentru a hotări de pildă o mișcare. Din același motiv din care dl G. I. confundă sentimentul ce se reprezintă într-o operă cu acel care condiționează felul artistului de a-l concepe, cît și cel care e activ în public cînd retrăește sentimentul exprimat într-o operă (aceste din urmă fiind estetice), zice fără nici o reumușcare că eu am falsificat pe Ribot. Eu nu am spus că pesimismul e un sentiment estetic, ci că Ribot le judecă la sentimentele estetice, tocmai ca să arăt greșeala dlui G. I. de a-l considera drept sentiment moral. (Curios însă că în răspunsul din urmă d-sa neagă această considerare.) Dar a spune că sentimentul față cu lumea sînt numai decît morale sau imorale (Nr. 7, pag. 65) și apoi că melancolia e asemenea un sentiment față cu lumea »răspunsul emoțional față cu realitatea», nu însemnează că și melancolia trebuie numai decît înregistrată între sentimentele morale sau imorale? Așa »c r a s e» cum d-sa spuse aceste lucruri atunci, nu-i mai convin acum și de aceea

caută să le mai îndulcească: »nu sentimente morale sau morale ci apreciablele din punct de vedere moral. E adevărat că aceasta e altceva, »cu totul altceva», mai cu samă față de cele spuse în Nr. 7 (pag. 65) tot de d-sa.

Cît de mirat a fost mai departe dl G. I. cînd a citit în articolul meu că Sainte-Beuve n'a făcut critica propriu zisă (științifică). Ca să nu fie de părerea aceasta înțeleg foarte bine, avînd în vedere felul cum d-sa înțelege pe critic, dar a spune că e »o ridiculă afirmare» însemnează a condamna de afirmări absurde pe Brunetièrre, Hennequin, Lanson etc. D-sa repinzîndu-se să mă critice pe mine, a trecut dincolo de scop.

Cît privește încercările dlui G. I. de a mă demasca de falsificator (!) al citatelor d-sale, iată cit sînt aceste încercări de oneste. D-sa zice că i-am amputat (A. II. Nr. 1, pag. 175) un citat, fiindcă am lăsat, dela o teorie a d-sale, exemplul la o parte. Mă rog cînd zice cineva: »de pildă», nu însemnează că ilustrează printr'un caz concret ceva general? Convins de aceasta am lăsat exemplul la o parte. Ce contrație eî nu depinde de loc de exemplul ci de afirmarea de aici că artistul duplică natura, lucru pe care d-sa nu l-a mai spus nicîrî și care vine totmai împotriva celor susținute mai înainte în articolul »Probleme literare». Deasemenea neonest e a spune c'aș fi susținut eî că d-sa presupune totdeauna arta drept creatoare a realității în al doilea exemplu. Că am avut în vedere pe »un o r i» al d-sale se dovedește prin cuvintele mele: »Așa dl G. I. afirmă odată» și prin care totmai vream să dovedesc balansarea dlui G. I. »între teoriî contrare».

Și mai în detrimentul dlui G. I. e al doilea exemplu de falsificare (tot pag. 175 jos) relativ la arhitectură. Dacă propozițiunea: »Arhitectură imorală! Nu, desigur! dacă vrea dl R. (eî) vre-o clădire pornografică» se exagerează, cînd o rezum eî (în raport și cu ce vine mai departe) în cuvintele dlui G. I. »Arhitectură imorală nu...» las la aprecierea cititorilor. Dar dacă dl G. I. nu admite c'a spus aceasta, atunci se contrație din nou în altă privință. Iată cum:

Mai întîi rog a lua în seamă că în tot citatul acesta din »Problemele literare» pe care dl G. I. îl redă aici, (pag. 175) d-sa vorbește numai de valoarea moralizatoare a arhitecturii și spre a nu i se putea imputa că admite o arhitectură imorală, (lucru care nu-î convine) zice dintr'un început: »Arta imorală! Nu desigur dacă vrea dl R. are o clădire pornografică!» iar înspre sfîrșit spre a nu da prilejul să i se spună că dacă există o artă moralizatoare, trebuie să existe și una demoralizatoare, d-sa se asigură și în privința aceasta numai cu cuvinte, în felul următor: »...Atunci (arhitectură) are o valoare moralizatoare, în loc de demoralizatoare, — lucru rămîne același: are o valoare morală». Mă rog care e convingerea în dosul acestor fraze? Însemnează fraza »arhitectura imorală, nu e etc...» că există sau nu artă imorală? Iar dacă d-sa zice acum că l-am falsificat, pentru că i-am atribuit neadmiterea arhitecturii imorale atunci urmează că o admite. Dar dacă este așa, de ce d-sa evita a spune ce înțelege prin arhitectură imorală și a ne ilustra aceasta afirmare cu

pilde — bine înțelese nu iarăși ca atunci cu palatele parvenților din București (V. R. II.), unde d-sa confunda nearta cu artă imorală? Căci și în articolul din urmă, cînd spune că i-am lăsat o bucată de frază la o parte, d-sa nu arată decît ce am neghizat (»dacă vrea dl R. vre-o clădire pornografică») dar intrucît s'a schimbat sensul prin lăsarea aceasta la o parte, ce se pricepe acum și ce trebuia să se priceapă, despre aceasta nici o vorbă. Care e deci falsificarea sensului?

Ultimul exemplu (pag. 176) e o naivitate (scăpată de sigur iarăși în aprinderea d-sale de a mă critica) pe care o spun cu toate că sînt sigur ca în numărul viitor a V. R. — dacă dl G. I. tot mai ține să continue — o va retrage, dîndu-î un alt înțeles. D-sa spune că o coloană sau o salcie îmi determină acțiunea. Cum asta? Și chiar dacă am admite această afirmare (!!) ar urma, tot după d-sa, că o salcie e imorală (!), fiindcă deprimă, moaie, nimiceste, și o colonă e morală (!), fiindcă te învață să trăiești!!

În rezumat dl G. I. cu tot strigătul de »falșurile» mele nu dovedește, decît falșuri în înțelegerea sa, fie voluntare, fie involuntare, cu acest prilej dînd iarăși și cîteva probe unice de abnormități. Mai departe d-sa nu găsește nici un cuvînt măcar, prin care să contrație cele spuse de mine, în articolul din urmă, împotriva teoriilor d-sale, deci recunoaște și d-sa că susținerile mele nu fost drepte, căci nu-mi închipuî că de-ar fi găsit numai o susținere neîndreptătită, nu ar fi tunat-o în cele patru părți... ale țarei, dar fiindcă nu a găsit de acele de fond, de idei, d-sa le schimbă, după cum îi place, ca sa fie posibilă o contrațiere: în sfîrșit dl G. I., neavînd nici o nădejde să poată dovedi ceva, vrea să înduioșeze publicul, măcar prin aceasta să-l capete de partea d-sale. »M'a înjurat dlor!...» se plînge d-sa, dintru început; »m'a înjurat...» da, dacă a arăta cuiva ceea ce nu știe, dintr'o chestiune, despre care se încumetă să vorbească, și necinstea în felul de a critica, însemnează a înjura. Aceasta e rezultatul criticeî noi a dlui G. I.

Berlin, 19 Febr. st. n. 1907.

M. Simionescu-Râmnicanu.

CÎNTEC.

A fost un vis frumos și-atît de sfînt,
Ce mi-a legat norocul meă de tine...
Acum se lasă umbra pe pămînt...
Te da... și-ți cată... inimă măi seninc.

Eă na mă uit în arma ta, cînd pleci;
Nicî mîna na țî-o 'ntind spre săratare.
Cobor tăcută 'n valarile reci...

Iar tu — cîntînd, să pleci în depărtare.

Liliac.

Giosuè Carducci.

Operele personalităților artistice mari sînt ca strălucirea unui soare. La lumina și căldura acestor suflete se trezește la viață o lume nouă de idei, de idealuri, cari rămîn stele călăuzitoare multă vreme pentru neamul din care s'au născut.

Un soare a fost Carducci pentru Italieni. Lui, care în multe poezii a slăvit soarele, i se cuvine cu adevărat această comparație.

La 16 Februarie n. a. c., în Bologna, s'a stins viața pămîntească a celui ce credea că »Sol nella morte è il vero« (numai în moarte este adevărul). Operele lui, însă, vor trăi alături de a celor mai mari poeți ai Italiei.

Familia Carducci era originară din Firenze. Aici a trăit tatăl său, care era medic, pînă ce a fost exilat de austrieci, fiindcă făcea parte dintr'o societate secretă.

Giosuè Carducci s'a născut la 27 Iulie 1836, în Valdicastello. În casa părintească a avut parte de o educație severă și morală. Tatăl său îi dădea să citească numai cărți de morală catolică și de acelea cari învățau pe om la împlinirea datorințelor. Viața sfinților și unele romane ale lui Manzoni erau hrana lui sufletească.

Copilăria lui coincide cu epoca, în care »Tinăra Italie«, întemeiată de marele patriot Mazzini, la 1838, pune la cale revoluții peste revoluții pentru a libera Italia de absolutism. Încercările revoluționare n'au izbutit, dar ele oțeau sufletele, pregătindu-le pentru fapte mari. Carducci crește în această atmosferă revoluționară, însuflețindu-se pentru libertate, urînd religiunea, mai ales creștinismul, care, după părerea lui, dedă pe om la slugărnice, la umilire.

Această ură a lui față de religiune și față de tagma preotească, în frunte cu Papa, datează din copilărie. Încă pe cînd era în institutul catolic al călugărilor Scalpi din Firenze nu putea suferi pe »il nero prete«, care îi vorbea de conjugări și declinări, în vreme ce dînsul se uita pe fereastră și se gîndia la splendoarea cerului, la munți și la mare. Întocmai ca Eminescu al nostru:

Amețiți de limbe moarte, de planeti, de colbul școlii,
Confundam pe bietul dascăl cu un craiu mîncat de molii
Și privind paienjenii din tavan, de pe pilastri,
Ascultam pe craiul Ramses și visam — la ochii albaștri.

În aceste școli catolice avea de profesor pe călugărul Zini, pe care, de citeori putea, îl pîndea

Giosuè Carducci.

și îi șoptea la ureche: »Padre Zini, eviva Leopardi!« Adora poezia pîgînă în așa măsură, încît odată, ajungîndu-i în mină poeziile lui Foscolo, a ingenunchiat pe scări înaintea lor și a rugat pe mamă-sa să ingenunche și dînsa și să sărute cartea.

După terminarea studiilor secundare a trecut în școala normală din Pisa. Dar nici aici nu era încîntat de profesorii lui. Și aceștia îi

vorbiau numai de »funcțiunile aoristelor și genealogia verbelor«. El, însă, dorea înobilarea sufletului și îmbogățirea minții, prin cunoașterea și aprofundarea literaturii grecești, a poeziei antice, a cărei formă, mai tirziu, o stăpânește desăvârșit în creațiunile lui. Dorul lui de a se lumina, dela profesori, rămase zădarnic. Atunci se hotărăște să învețe singur ceea ce nu putu cu ajutorul altora. Se înfundă în biblioteca școlii și citește pe marii maestri. Se face stăpîn pe cunoștințe temeinice, cari, după o scurtă carieră de profesor secundar, îl urcă pe catedra de istorie a literaturii italiene la universitatea din Bologna. Înainte publicase cîteva fascicule de poezii și pornise o foaie, de scurtă durată, Poliziano, în care a scris studii mai întinse despre Alfieri și Giusti.

Universitatea din Roma, cînd a înființat catedra pentru comentarea lui Dante, l-a invitat pe dinsul ca profesor, dar n'a voit să o primească. A rămas în »Bologna lui«, unde patruzeci de ani a talmăcit generațiilor de ascultători frumusețile literaturii italiene, începînd cu antichitatea și sfîrșind cu capdoperile moderne. Cursurile lui erau celebre. Veniau studenți din toate părțile Italiei, s'asculte graiul de profet al cîntărețului, pătruns de cea mai senină iubire de patrie. Cursurile lui se baza pe cercetări strict științifice a izvoarelor și le știa îmbrăca într-o formă artistică fermecătoare. Astfel a propovăduit adevărul și frumosul toată viața lui.

Ca probă a iubirii de patrie și a elocinții sale cităm un fragment dintr-o cuvîntare ținută la 7 Ianuarie 1897, cătră tinerii cetățeni:

»O voi, tineri, nu vă uitați voi niciodată cu ochii sufletești la stîndardul tricolor, cînd flutură de pe înălțimile Capitolului peste colinele și văile, de unde a plecat Roma la izbîndă și la stăpînirea lumii? Oare l-ați văzut voi salutînd, de pe palatul priorilor, înălțimile, la cari s'au ridicat, cîntînd și creînd, Dante și Michelangelo? Și dacă în inimile voastre mai licărește o scînteie din vechiul entuziasm, atunci veți recunoaște că, asupra monumentelor gloriei străbune, acest simbol al patriei luminează, în strălucirea lui nouă, și mai senin și mai frumos. Umbrele vremurilor trecute îl leagănă cu atîta mindrie și-l flutură cu suflarea lor, încît preface asprimea morții și sublimul amintirii într'un nou dor de viață și în nădejdi nouă.

O, tineri, Italia nu poate și nici nu vrea să reinvie vechiul imperiu roman; dar nici să nu fie supusa națiune a renașterii și de batjocura orișicui. Dacă e să rămînă Italia și în viitor un muzeu, o școală de muzică sau chiar un bilciu pentru trîntorii Europei sau și mai bine o hală de negoț, în care să vinde cu zece, ceea ce a costat trei, — atunci, pe Dumnezeu meu, a fost de prisos și zadarnic să se verse atîta sînge și să se tulbure liniștea ruinelor din Roma.

Italia a reinviat în lume, pentru ea însăși și pentru lume; dacă vrea să trăiască, trebuie să-și aibă crezul propriu, să se încreadă în propriile ei puteri, să slujască legilor umane, să-și înalțe numele dincolo de limitele etice și politice ale prezentului. Întoarceți-vă, voi tineri, la statornicia și credința strămoșilor și reinoiți în inimile voastre vechiul jurămint: Italia, Italia, Italia mai presus de toate!*

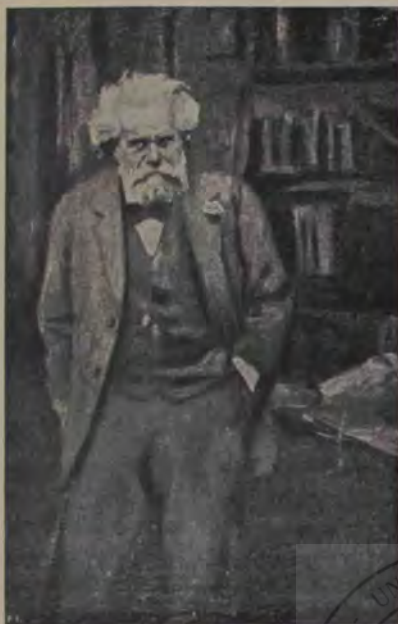
Aceeași iubire de patrie se revarsă din toate creațiunile lui poetice. El este unul dintre acei poeți naționali, cari rezumă instinctul de conservare și de expansiune al neamurilor din cari s'au născut. El este omul sintetic și reprezentativ al aspirațiilor naționale, cari, într'o jumătate de veac, au schimbat înfățișarea politică a țării sale și au premenit sufletul poporului său, săvîrșind unitatea Italiei.

Dela căderea imperiului roman această țară n'a mai fost unită și liberă. Blăstemul certelor lăuntrice a ținut-o într'o dismembrare și slugărnicie continuă. Începînd cu Dante, poeții și istoricii italieni visează și propovăduiesc unitatea, libertatea și independența țării lor.

Și Carducci a fost un neîmpăcat dușman al tirăniei, fie că aceasta se întrupa într'un geniu ca a lui Napoleon, fie că se înfățișa în puterea austriacă sau în cea a papei. Ca tînăr a scris acel *Imn la Satana*, în care cîntă pe Satan purtătorul de foc, simbolul luminii și-al puterii creatoare, al rațiunii.

O seamă de tineri, însuflețiți de acest imn, își făuriseră un ideal: Roma fără Papa. Și nu peste multă vreme cîntărețul libertății, osînditorul tirăniei avu parte, la 1870, să vadă întrarea lui Victor Emanuel al II-lea în Roma, fapt care împlini visul atîtor luptători: Unitatea Italiei.

Acestei Italiei, Carducci a voit să-i deie și o conștiință națională nouă, să premenească

Milesi Alessandro: Giosuè Carducci.

(Dela expoziția internațională din Veneția, 1906).

energia neamului său prin evocarea gloriilor stră-
bune. Opera din tinerețe (*Juvenilia, Luvia* — Italia, Italia, Italia mai presus de toate!)

Grevia și Giambi et Epodi), din care se revarsă patriotismul sălbatic, puterea furtunoasă a acestui italian, care luă parte la evenimentele cele mai triste și cele mai hotărâtoare ale țării sale; opera, în care striga, îndemna cu toată violența, biciuia fără milă vanitatea și lenea contemporanilor, — se continuă prin acele *Ode barbare*, cari constituie cele mai strălucite pagini din istoria literară a țării sale. În aceste poetul ajunge maturitatea. Limba, spiritul, felul întreg de a se manifesta sînt cu totul reînnoite. Dragostea de patrie devine un simbol, un cult național.

Pe lingă nota națională, Carducci cîntă, cu seninătate și liniște, frumșetea anticității eline și romane, a iubirii veșnice și a naturii.

Marele poet italian, Enotrio Romano, — pseudonimul lui Carducci — își încheie activitatea cu versurile:

Fior tricolore,

Tramontano le stelle in mezzo al mare

E si spongono i canti entre al mio core...

Se stinge, împăcat, după ce resădi în sufletul
celor rămași în urmă jurămîntul străbun:

Italia, Italia, Italia mai presus de toate!

Cronică.

Încercări. Referitor la rubrica femeilor, despre care a fost vorba în Nr. 21—24, 1906, al *Luceafărului*, ne-aū sosit nenumărate răspunsuri. Părerile sînt cît se poate de diferite. Unele cititoare ar dori s'o botezăm »Rubrica noastră«, altele »Rubrica româncelor«, altele »Rubrica femeilor«, ba chiar și »Progres« ar fi dorit o foarte tînără domnișoară să se numească rubrica pentru care ne promite încercările sale literare. O doamnă găsește însă mai nemerit să nu se facă zarvă mare, ci într'o rubrică intitulată »Încercări« să aibă loc și slova femeilor. Părererea aceasta ne place și am ascultat-o.

Pentru această rubrică vom primi critice și impresii asupra cărților citite, asupra

representațiilor teatrale sau concertelor, păreri asupra vieții sociale din diferite orașe. Se vor publica și orice întrebări precum și răspunsurile cele mai bune, asemenea și știri mărunte și interesante pe cari cititoarele noastre ar binevoi a le culege și a ni le trimete. Colaboratoarele sînt rugate să iscălească cu pseudonim.

Rubrica aceasta de *Încercări*... promite a fi interesantă și de folos. Și ziarul »*Tri buna*« are o asemenea rubrică, intitulată *Sociale*, în care, după cît se pare, un ochiū ager de bărbat urmărește probleme înrudite cu cele ce se vor trata aici. Poate se va naște un schimb de păreri, cari sîntem siguri că va fi de folos.

Dăm cuvîntul primelor rîndunicî, la acest loc de frunte:

În lumea de azi, e o bună comedie în 4 acte, în care Dna Zoe Verzea ne zugrăvește moravuri bucareștene. În primul act acțiunea se petrece la moșia Cuconului Petrache Tufan, om bun, cu vederi sănătoase, iubitor de neam și de moșie. Soția sa, Floriana, se plictisește cumplit la țară, unde »e traiul uniform și o monotonie de-ți urășți viața«; e sătulă de țărani pentru cari are un »profund desgust«. Copiii lor Livia și Radu își petrec cu prietenele Coleta, Maria, Rodica și Lucia și cu tovarășii Traian și Marius, un ardelean cuminte și așezat, profesor de valoare. Pe la sfîrșitul actului se ivește și un inginer Edgar Calisto, tipul vinătorului de zestre, care a studiat la Paris și, fiindcă știe să zică cu multă afectare »allons donc«, »tout casse, tout passe...« sau »sînteți exquisă«, se crede irezistibil.

Actul al II-lea se petrece la București în salonul luxos al Dnei Tufan.

Livia și Marius se iubesc, dar Dna Tufan ține să-și mărite fata cu un om cu vază prin saloane, cu Edgar Calisto.

Din cauza unei neînțelegeri, unei scrisori nepredată, Marius desamăgit, pleacă în străinătate, iar Livia se hotărăște să facă pe voia mamei sale.

Actul al treilea tot în casa Dnei Tufan. Măre serbare, logodna Liviei cu tînărul inginer. Dintr'o convorbire cu cuconul Petrache, Calisto află că Livia nu va avea zestrea ce el nădăjduia și, pretextînd că se simte deodată rău, pleacă din mijlocul serbării, spre a nu se mai arăta.

În actul al IV-lea — iarăși la Moșia lui Tufan — reîntorcerea lui Marius; logodna acestuia cu Livia; fericirea și entuziasmul părinților și a tuturor celor de față; logodna Ardealului cu România.

Această piesă, cu oarecari modificări, cu prescurtarea monoloagelor nesfîrșite și cu excluderea declamațiunilor și a prea văditelor tendințe, ar fi foarte potrivită pentru diletanții noștri.

I. C.

Iubită verișoară!

Îmi scrii că copiii au citit volumele din *Biblioteca copiilor* din scoarță în scoarță și că prinziind gust îți tot cer să le mai dai și alte cărți. Te cred, draga mea, căci întocmai așa

fac și ai mei, și la urma urmelor nu putem decît să ne bucurăm. E vorba numai să alegem, cu deosebită băgare de seamă, ceea ce dăm copiilor în mînă. Îmi ceri poveștile de T. Mera și alte cărți pe cari le voi socoti eu frumoase și folositoare. Mii de mulțumiri pentru încrederea ce ai în gustul și priceperea mea.

Îți și trimit „*Din lumea basmelor*“ de T. Mera, dar nu pentru copii, ci pentru tine. E o carte de valoare literară, cuprinde povești frumoase și bine scrise. Nu sînt lucruri cu totul noi, mai toate îți amintesc basmele auzite în copilărie, citite în colecțiile fraților Grim sau printre minunile lui Perrault, dar sînt scrise într'o limbă frumoasă și le-am citit cu multă plăcere. După modesta mea părere nu sînt însă de dat în mîna copiilor. Unele din ele, cum e de pildă Pipăruș Pătru, are pasagi cari nici nu-mi vine să ți le citez; citește și veți vedea. Apoi povestea împăratului, care voia să se'nsoare cu fiică-sa, mi s'a părut întotdeauna grozav de imorală. Cum zic, citește cartea, cînd ai vreme, și povestește-le copiilor, lăsînd la o parte basmele și părțile cari crezi. Ce mă surprinde este că, după ilustrații, și după unele dări de seamă, cartea ar fi să fie pentru copii.

Îți mai trimet și pe „*Robinson în țara Românească*“ de Ion Gorun. Aceasta pentru cei mari, sînt sigură că-mi vor fi recunoscători.

Am comandat la »Tribuna« din Arad și două exemplare „*Pentru copiii cei buni*“ de Augusta Rubenescu, dar nu mi-au sosit încă.

Sărut copiii și te'mbrățișez cu drag a ta

Maria.

Grădina de copii. De citeori am văzut sau am auzit că un grup de femei se hotărăște, să dea la iveală o revistă, să facă literatură, artă, filozofie înaltă, mi-am zis cu durere: oare de ce femeile acestea culte și inteligente, nu încep cu începutul, de ce nu-și întrebuințează talentul într'o muncă ce le indică însăși firea? Să-și publice novelele și romanele prin alte reviste, că, slavă Domnului, avem destule, iar dacă vor să se grupeze și să muncească mai sistematic și în ogor propriu, să înființeze o revistă pentru copii și să se îngrijească de creșterea acestora, căci, în cea mai mare parte, relele societății noastre sînt urmările puținei însemnătăți ce se dă creșterii copiilor.

Spre înlăturarea și nimicirea acestui indiferentism față de cei mici, față de viitor, ne vine, ca o rază de nădejde, revista »Grădina de copii« redactată de d-na și d-nul G. Neamțu. Revista nu este chiar pentru copii, ci pentru cele ce se îndeletnicesc cu creșterea lor, pentru mame, pentru învățătoare, pentru crescătoare și pentru, durere

prea puține, conducătoare de grădini de copii, căci, precum ne spune d-na Neamțu, în toată România nu există mai mult de 100 grădini românești de copii. La noi sînt și mai puține.

Scopul revistei «Grădina de Copii» este bun și ar putea aduce folosese mari culturii noastre, dacă ar fi bine sprijinită. Dar, precum se vede, puține femei își dau seama de însemnătatea ei, căci puține sînt colaboratoarele acestei reviste. În multe numere vezi mai toate articolele — și sînt multe — iscălite de d-na și d-nul Neamțu și de una sau două conducătoare de grădini de copii; aceste din urmă au adeseori bucăți, istorioare intuitive foarte bune. Iei-colea articole de igienă de d-rele Virginia Alexandrescu și Ecaterina Arbore, ambele Dr. în medicină. Istoriorele d-nei Neamțu și unele poziore ale d-lui Neamțu sînt deasemenea foarte bune, dar articolele pedagogice sînt cu mult prea lungi și neclare, prea multe repetiții, traducerea din autori străini prea vădită, prea multe pagini pentru îndrumări și sfaturi, cari s'ar putea da mult mai limpede și mai pe înțeles, în fraze mai scurte și mai cuprinzătoare. De altfel însuși d-na Neamțu scrie, atît de drept, în primul articol din Nr. 1 al revistei: «Nu citați savante, ci întimplări trăite, experimentate în mai mult sau mai puțin lungă noastră carieră, ne vor călăuzi să spunem tot ceea ce știm despre și pentru copilașii noștri caci lor le închinăm toată activitatea de care dispunem».

D-na și d-nul Neamțu fac tot ce pot. Muncesc cu drag și luptă din răspuțeri cu indiferența publicului. Le urăm izbîndă și nădăjduim că pe viitor se vor afla mai multe mame bune, femei înțelepte, cari să sprijinească cu scrisul lor o operă atît de folositoare.

L. T.

Sculptorul Brăncuș. Am înaintea mea un teanc de fotografii, reprezentînd munca de ani de zile a unui artist. În acest număr se reproduc cîteva din ele pentru a atrage luarea aminte a cititorilor asupra unui talent, care a reușit să fie apreciat de Francezi. La sfîrșitul anului trecut a avut un frumos succes la expoziția Salonului de toamnă din Paris. A fost admis cu trei busturi: Copilul, orgoliul și bustul dlui M. Lupescu, cari au fost călduros apreciate de ziarile franceze și de maiestru Rodin, care vede în dl Brăncuș un talent de viitor.

Povestea acestui artist e ca a tuturor talentelor ce se ridică din pătura săracă a unui neam sărac. S'a născut în comuna Pestișani din județul Gorj, România, din părinți agricultori. A făcut școala primară din sat, pe urmă a trecut la școala de arte și meserii din Craiova, unde a învățat 4 ani de zile. De aici, prin concurs, a trecut la școala de belearte din București, unde a urmat trei ani și jumătate. Aici s'a distins prin mai multe lucrări, obținînd trei medalii de bronz și una de argint. Dragostea de a se perfecționa în arta sa i-a pus în mînă toiagul de calător și s'a dus, mai mult pe jos, pînă la Paris. Fotografia de alături îl reprezintă călătorind, ca turist, spre cetatea luminii. Stăruința acoasta de a da piept cu atîtea mizerii pentru a-și desăvîrși talentul, ne aduce aminte de tinerețea celui mai mare pictor al nostru, de Nicolae Grigorescu. Cititorii Luceafărului cunosc greutățile pe cari le-a învins acest apostol al picturii pînă a reușit să ajungă la nemurire (Vezi L.

a. IV. Nr. 1). Călătorul nostru, ajuns la Paris, a intrat chelner la un restaurant. După un an de studiu, avînd și mijloacele materiale necesare, a intrat în atelierul sculptorului A. Mercié, autorul monumentului Lahovary din București.

Prin o muncă fără preget, luptînd mereu cu mizeria, a reușit, prin aptitudinile artistice, să atragă luarea aminte a pricepătorilor asupra operilor sale.

E o mulțumire pentru noi ca sîntem cei dintîi cari reproducem cîteva din operele acestui sculptor, care, ca un adevărat eroi, și-a cucerit laudele străinătății.

Operele artiștilor noștri se întîlnesc așa de rar la expozițiile din străinătate, încît putem fi mîndri că dl Constantin Brăncuș a isbutit să reprezinte arta românească la expoziția Salonului de toamnă din Paris.

Cei competenți din țară se vor interesa de sigur de soartea acestui talent și-i vor înlesni mijloacele să-și termine studiile.

Stăruința și curajul d-sale cu care a învins toate greutățile, ce i le-a pus în cale sărăcia, îi dau dreptul la admirațiunea noastră. Eroismul său poate servi de pildă multora dintre ai noștri.

Ardeleanofobii. Dacă vre-unul din vizitatorii ardeleni ai expoziției bucureștene din anul trecut s'a abătut pe la cafeneaua Kubler din Calea Victoriei, de sigur nu a trecut cu vederea un misterios cenaclu de tineri pletoși, cari într'un colț al cafenelei stău grămădiți unul peste altul, vorbesc încet, clipesc tainic din ochii umflați, încremenindu-și pe buze un fel de zîmbet dureros. Acești băietani cu înfățișarea unor figuri de cinematograf, cu aerul de plictisiți, cu sprincenele încruntate, cu umbletul mărunț, cu obrazul de var sînt o apariție ciudată în ochii unui străin... Taina cu care-și spun la ureche unul altuia poveștile, te-ar ispiti să-i socoți ucenicii unei loge franc-mazone, iar semnele evidente ale unei degenerări fizice și morale îți aduc aminte atmosfera institutelor corec-

Constantin Brăncuș.

ționale... Domnul Kübler te lămurește însă, cu bunul lui amor german: »Sînt intelectualii... așteaptă pe domnul Macedonski... În curînd ți se satisface pe deplin curiozitatea... Sosește un om cu ochii înpăienjeniți, ca de cincizeci de ani, cu stralucirea neagră a unor bucle colorate, cu căutătura împugace, cu buzele tivite și cu răceala unei conștiințe de om superior. E întovărașit de-un bărbat butucos, cu fruntea îngustă, cu umerii obrajilor ieșiți, cu ochii șterși, cu un suris acru... Domnul Kübler te lămurește din nou: »Domnul Macedonski, — și domnul Mircea Demetriad...«

Aceștia sînt »intelectuali«. Lumea noastră de-aici nu-î cunoaște, pentrucă toate conspirațiile lor neputincioase se îneca în vîltoarea Bucureștilor, dar cel ce urmărește puzderia de tiparuri din țară și le judecă sub raportul patologic, știe rostul acestor indivizi. Știe, că acel domn Macedonski e un biet chinuitor al condeiului, care de treizeci de ani înădește versuri slabe și tulbura liniștea cetățenilor cu rugăminți pentru contribuiri la »viitorul volum«. În lipsa unui talent literar și a unor îndemnuri de muncă, — și-a tras seama că e mai potrivit să-și cetuiască scrisul cu înjurături în dreapta și stînga. Face pe nedreptățitul, injură țara și oamenii, dă lumii regiamente de versuri căptușite cu un sarcasm răsuflat... și mai presus de toate adună fărâmiturile ce cad dela masa schimbărilor de ministere... Din cînd în cînd scoate cite-un volum de ticluri bolnave, — cu cite patruzeci de dedicații, cu sughițuri franțuzești — pe care îl prezintă cutărui domn ministru a cărui darnicie nenoroceită, — l-a investit cu imposibila titlatură temporală de »inspector dramatic«, sau »muzical«, (botezul citorva sute de lei pe lună) — și se îngrădește cu toți băiețandrii cari vor să facă literatură. Ca să dea un caracter principiar acestei tovarășii el caută pretextele unei revolte legitime, care să unească pe mai mulți sub un acoperiș. Și ce e mai ușor decît a ciștiga aderenți cari se socot nedreptățiți în cariera lor literară. Sînt aștia fanfaroni cari înuodă cu cerneala lor coșurile redacționale sîu tipăresc cite douăzeci de ani prostii pe hîrtia semnificativ de răbdurie a unor reviste și ziare din țară... Acești nevoieși pești de cerneală se înfrățesc ușor fiind părtașii unei amărăciuni comune: lipsa unei recunoașteri. E cunoscută legătura de solidaritate a firilor șterse; această calitate a slabilor îi unește sub patronajul mistic al dlui Macedonski. Cu răutatea neputincioasă a celor striviți ei scot limba în dreapta și stînga, se burzuulesc, spun minciuni și ticlucesc scandaluri. Nefiind o lege a presei care să curme obrăznicia, ei scot — se înțelege — și revista lor și fiindcă orice neban găsește unul mai neban, — ei răușesc să ciștige și abonați. Ca să-și poată breveta revista și cu faima unui nume, se leagă de obicei de pulpana cutărui bătrîn hodorigît, ale cărui slăbiciuni copilărești le exploatează... Batrînul naiv face »băieților« citeva abonamente și publică la ei proză apătoasă sau îngămări apocaliptice. »Băieții« sînt la largul lor. Aî unde să-și plaseze sughițurile și aî unde să injure. În acest chip se crese din puzderia Ioneștilor tot felul de Caiouî, cățelușii mititei aî revistelor obscure.

Se înțelege, că toți acești »intelectuali« nu se pot ridica — dupăcum n'a putut nici șeful lor — la un oarecare grad

de înțelegere a trebuințelor noastre literare. Origina lor problematică, educația lor care s'a poticnit la citeva cărți franțuzești și lipsa de talent le împedecă posibilitatea oricăreia afirmări. Departe de-a putea pătrunde rostul unei literaturi naționale, care porcede din rădăcinile vieții noastre sufletești ei nu pot, firește, decît să reediteze prost remisențele șterse ale versurilor citite. Neputînd pătrunde tainele vieții unui neam, le vine mai bine să îmbrace vestmintul larg al așa zisei »arte pure«. Sub această etichetă își desfac marfa de contrabandă. De aci și botezul de: in-te-lec-tu-ali...

Mai are însă această ceată de nedreptățiți o notă comună: ura nesăbuită împotriva Ardelenilor. Întimplarea nu tocmai întimplatoare că unii fruntași reprezentanți ai literaturii noastre contimporane sînt ardeleni de origină, trezește în sufletul îngust al acestor oameni răi și răi Rămăni, sentimentul celei mai înverșunate invidii împotriva transilvănenilor. Închîși între barierele unui spirit de căpătuală ei nu pot prinde dragoste de acei scriitori transilvăneni cari prin puterea talentului lor strivesc musculițele de-o zi de cari bijbae publicistica din țară. Acești scriitori ardeleni aî mai făcut păcatul de-a aduce și o notă de severitate în moravurile literare și de-a curma uneori — după cit era cu putință — îndoparea multor lichele bugetofage.

Aceste și alte motive foarte puțin literare aî răscolit patima acestei ceate de oameni mici. În colț de gazete, la tribuna atepnelor debutează de ani de zile calomniile murdare aten-viermănoșii, — împotriva scriitorilor de cinste și de talent. E ne mai pomenit tonul ordinar și e țară păreche mojiica balcanică cu care atacă acești anonimi. Fițițele lor sînt o crimă care se aduce tiparului și aruncă o lumină caracteristică asupra moravurilor unei societăți care suferă, cu o răbdare dureros de românească, învederarea prostiei și a obrăzniciei de toate nuanțele. În aceste tiparuri nu se vizează însușirile literare ale scriitorului. Nu. Se batjocoresc relațiile familiare ale omului, nevasta și copiii lui. Ironia bizantină a acestui neam de oameni se oprește la barba cutărui, la piciorul schiop al altuia și mai bueros relevă eroiul pantalonilor unui scriitor, decît calitățile cărții lui.

Împotriva acestei pleve de Therșiți trebuie să se revolte cea mai elementară cinste și omenie și noi nu știm să cădem în desnădejde, pentru inconștiința saî elasticitatea morală a acelor oameni, cari își bat joc de bătrînețele și de numele lor, aruncîndu-și iscălitura de profesori universitari în cloaca cea mai păcătoasă.

Acei domni intelectuali saî cetățeni cu alte atribute din țara românească, cari vād străîni în transilvăneii, cari în răutatea saî prostia lor fac haz iefin și calam-bururi flecuroase pe sooteala »fratelui ghe ghincolo« să-și dee seamă că vremea noastră cere cinste și talent, a cărui intrupare va săvîrși munca mare de premenire a acestui neam și va strivi de-aici înaintea spiritului de contrabandă al slabilor.

Să-și mai însemne și aceea, că scriitorii transilvăneni sînt slujitorii unei idei, cari nu privesc condeiul lor cu patima omului flămînd, ei cu sînțenția ce se cuvine unei arme de apărare.

Elementele de înțelegere și de cinste din publicistica

din România ar trebui să spulbere volbura de înjurii și păcate care compromite în această țară prestigiul slovei tipărite și să se gîndească că e timpul suprem ca să se aierisească radical atmosfera cam prea de tot încărcată a presei românești.

Cît pentru scriitorii ardeleni, ei vor rămînea și de-aici înainte ceea ce sînt: apostoli ai slovei și ai cuviinței, oameni săraci și cinstiți, cari nu pot fi atinși nici de copita prostilor, nici de sughițul Thersitilor neputincioși.

*

Rătăcirii. Schimburile de idei, discuțiile aprige, polemice, pentru noi și pentru orice om care se 'nchină adevărului și are o țintă în afara de cercul strîmt al preocupărilor zilnice și trecătoare — nu sînt numai un prilej de vorbă goală. Ele nu sînt nici patimi de precupețe nici o gimnastică de saltimbanci ai frazelor, cari procură publicului ciasuri de distracție.

Pentru noi orice discuție e un mijloc de a lămuri o chestiune, în vederea unui scop mai înalt. De aceea această revistă nicidecum nu s'a lăsat robită de patimă, nu a căutat cearta cu luminarea, numai de dragul de a se certa.

O spunem aceasta, fiindcă din mai multe părți citeva suflute mici, îndrăgostite în eul lor propriu și în credințele incremente ce le mărturisesc, ar vrea să ne facă după chipul și asemănarea lor, să ne spoiască, în fața publicului, cu zgura patimilor marunte în care înșiși se frămîntă. La obiecturile noastre nu răspund; nu caută să analizeze spusele noastre, arătînd dreptatea sau nedreptățile lor, ci aruncă asupra noastră banneli, epigrame și pîcuișoare. Mărturie ne sînt discuțiile asupra Revistei Teologice de aici din Sibiu, asupra Revistei politice și literare din Blaj și asupra criticii ce-o face dl. Ibrăileanu în Viața românească din Iași.

Sînt cazuri, în discuții, cînd pentru adversar argumentele ad rem. fie ele oriicî de solid construite n'au nici o trecere. El, întemeiat pe predispoziția publicului de a se lăsa convins cu o glumă, cu o anecdotă sau prin violențe, ori nu răspunde, mîntuindu-se cu o sentință mai mult sau mai puțin spirituală — de mulțori și asta împrumutată dela alții — ori răspunde, acuzîndu-te că l-ai înjurat, că-i porți Simbetile, că-ți temi abonații etc. Ei nu discută ci atacă! Acest soi de adversari sînt cei mai periculoși pentru moralitatea publicului, fiindcă ei nicidecum nu-și pun întrebarea conștiințoasă a lui Pilat din Pont: Ce este adevărul? — ci se dau peste cap, mistifică adevărul, numai să rămîna neîntinsă reputația lor de înțelepți în ochii lumii.

Să luăm cazul dlui Ibrăileanu. D-sa crede într-o teorie estetică, cu ajutorul căreia vrea să explice operele de artă. În aceasta revistă i se arată că teoria e greșită; că alta e măsura după care se judecă arta. Dl. Ibrăileanu nu răspunde liniștit și demn, ci începe să scoată flacări din gură, să facă o adevărată scamatorie de fraze, să se dea peste cap, ca să-și pună în pictoare teoria. În focul manevrării face greșeli peste greșeli și din bun sennu se leagă și de această revistă. Îndrăzneala d-sale a fost pedepsită, arătîndu-i-se, (în Nrul 21—24, 1906 al L.) din două părți deodată, netemeinicia părerilor și neonestitatea în discuție. Dl. Ibrăileanu nu face parte însă

din acei oameni, cari au curajul de a se spăla cu isop, atunci cînd greșala e evidentă pentru toată lumea.

Într'altă parte a revistei cetitorii pot vedea cum se apără universal critic împotriva dlui Rimniceanu. La obiecțiunile noastre refuză orice răspuns, temîndu-se de complicații... E și mai ușor așa. Oricine știe că tăcerea și fuga e sănătoasă. Nu mirăm numai de ce n'a tăcut dela început?! Noi nu i-am solicitat părerea asupra aptitudinilor noastre intelectuale; de ce n'a fost din capul locului mai prevăzător?

O nouă hotărîre, mai vitejască, a dlui Ibrăileanu, poate-l va îndemna să revină asupra verdictului în ce privește priceperea noastră literară și ne va răspunde în meritul chestiunii. Dacă nu o va face, cu atît mai bine pentru D sa și pentru cititorii V. R.

Rolul nostru în toată discuția «Morală în artă» n'a fost altul, decît cel de a respinge învinuirile ce ni le-a adus dl. Ibrăileanu că această revistă e o tribună liberă, incoștenta, pentru orice fel de profesioni de credință. Alte pretenții n'am avut. Prin urmare spiritul ieftin al dlui Ibrăileanu din numărul pe Ianuarie al V. R. e deplasat și... asimilat în parte (Au. II. 1, pag. 174, rîndul 10 de jos și pag. 172 rîndul 2 de sus).

În ce privește injuriile personale, la cari iarăși nu răspunde dl. Ibrăileanu, declarăm că nu am avut intențiunea să-l supărăm. Am constatat un adevăr, pentru a explica maniera de eugetare a d-sale, care n'are nici o înrudire cu cea românească. N'o să tagăduiască nici aceea că atitudinea sa de critic e determinată de motive străine artei.

Dar o discuție mai departe cu dl. Ibrăileanu e de prisos. Nu-i folosește nici dînsului, nici nouă, nici publicului. Acesta din urmă nu cîștiga nimic din certe cu oamenii pentru oameni. El așteaptă ciocniri pentru idei. Iar dl. Ibrăileanu, epuizîndu-și tot arsenalul de argumente, caută încăierări, în cari nu se respectă nici adevărul nici cîntea literară. Decî îl părăsim...

Un alt caz e cel al Revistei politice și literare din Blaj. S'a dovedit, cu exemple, în Nr. 1 a. c. al Luceafărului că teoriile politice ale revistei din Blaj sînt îngăimări de vorbe, neînțelese de public. S'a mai dovedit, iarăși cu exemple, că poeziile eroice ale celui ce conduce acea revistă sînt lipsite de orice valoare.

Recunoaștem că în ce privește producția literară, redactorul revistei era greu să se apere singur. Dar putea să roage pe vre-unul din colaboratori — d. ex. pe dl. I. Scurtu — să-i ia în apărare talentul poetic.

Teoriile politice, neavînd o înrudire atît de intimă cu sentimentele de paternitate ale dlui redactor, puteau fi însă lămurite, dacă ele sînt scrise pentru Români acestui secol. În numele publicului românesc cerem talmăcirea lor; cine știe poate înțelegerea acolor teoriilor ne va ușura cîștigarea drepturilor politice, pe cari tocmai acum începem să le vedem cu binoclul întors. Nu putem aștepta pînă cînd «timpul va arăta» cumînțenia tiparului pe care-l plătim astăzi. Credem că altruismul de a susține astăzi reviste cu teorii, cari par a fi destinate pentru cîrmașii noștri de peste 100 de ani, e o naivitate. Se poate că ei vor ajunge la nivelul politic al Revistei politice și literare, dar mărturisim că nu-i invidiem.

Destul că nici revistă din chestiune nu răspunde

a d rem, ci face aluzia grosolană la „lunile de miere” ale cutăruia, își închipuie că vrem spectacole, voind a ne lua „la hărțuială”, și se mîngăie cu nepuțincoasă invocație: „timpul face justiție de tot”. (De unde o fi ajuns această frază franțuzească în condeiul celui răspunde?)

Bătrîne Chronos, grăbește-ți pașii, vino și le fă dreptate! De ce ești crud cu înainte mergătorii?!

Pînă cînd se va milostivi însă stăpînul vremii să încunună cu lauri fruntea înțeleaptă a celor neînțeleși și neîndreptățiți de profanum vulgus, îl rugăm să-i învețe românește. Căci „să facă spirit pe conta noastră și vrea să dispute” — nu este bine scris. Nu-i așa, o timp, ce faci justiție?!

Noi am dori ca Revista politică și literară să stea de vorbă cu noi, să ne lămurim: care este adevărul?

Va avea curajul să-l privească în față?!

Tot această revistă scrie (Nr. 6, 1907): „Țara noastră” lasă încă mult de dorit, dară dela domnii grupați în jurul acestei reviste sîntem îndreptățiți să așteptăm cele mai bune. Se poate, „Domnilor!” Dar revista aceasta nu e a unui grup de oameni. Ea este a „Asociațiunii”, care e a întreg neamului românesc de pe aceste plaiuri. Dacă lasă mult de dorit, poftim la muncă. Fiecare cîntăreț român care crede că luminile minții lui pot ajuta țărănului e dator să scrie și să lucreze.

Poftim, Domnilor, și scrieți!... Dacă nu puteți... nu cîrșiți! Declamatoria și naționalismul de paradă nă trecut — astăzi fapta vorbește!

Ne-a mai rămas Revista teologică de aici din Sibiu. În jurul acesteia s'a sporit iarăși multa vorbă steapă. Tot felul de scriitori improvizăți în ale teologiei și cite un critic ce-așteaptă nula celor puternici, în loc să lămurească chestiunile, au potopit ziarile cu puzderii de fraze greoaie și neînțelese. Cei mai mulți au deplasat discuțiunea, acuzîndu-ne că vorbim din înalțimi siderale, că nu înțelegem învățăturile lui Christos, că sîntem niște increzuți, că nu cîntim tagma prețească și cite și mai cite. Nu s'a găsit unul dintre mărunții teoreticieni ai sf. teologii, care să fi lămurit, care este și care poate fi chemarea preoțimii noastre; care și cum trebuie să fie educația preoțimii noastre, în vederea tuturor năcăzurile ce ne-așteaptă în viitor?!

Dacă cei grupați, în semnul crucii, în jurul revistei teologice vrea să înlăture relele din biserica noastră, trebuie să fie dreți și sinceri în scrisul lor. Dacă vrea să dea o educație preoților dela sate, să înceapă munca în seminarii. Îndreptarea nu se va face, însă, nici recitînd cursurile învățate la Cernăuți, nici bolborosînd teorii metafizice, cu cari nu sînt în clar nici cele mai luminate capete ale popoarelor înaintate. O nu! Ci răscolînd, cu curajul omului cîinst, neajusurile noastre de acasă; spunînd fără încunjur păcatele de cari ne potînim; pregătînd preoțimea la lupta mare pentru apărarea legii străbune și prefăcîndu-o într'o oștire de martiri, pentru vremurile, nu tocmai îndepărtate, cînd mîntuirea bisericii va cere jertfe.

Aceste sînt așteptările noastre, Domnilor Doctori!

*

Premiul Luceafărului. În nrul 17—18, 1906 am publicat un concurs pentru premiul de 100 cor., sumă dăruită,

din prilejul nunții, de dl Octavian Goga. Dintre lucrările întrate la concurs au fost publicate abia patru, între aceste e și „Cunoștințe vechi” de dl Vasile Pop. Analiza acestor bucati, precum și pomieria lor ou o facem, fiindcă nici una din ele n'a cîștigat suta de coroane. Publicarea unui al 2-lea concurs, în fața desinteresării scriitorilor, ar fi de prisos. Suma se va întrebuița deci pentru un scop filantropic, tot atît de folositor ca și sprijinirea și încurajarea scriitorilor.

Numărul lucrurilor intrate la concurs, nepublicabile, e respectabil. Cîteva reproduceri fragmentare credem vor da iconana cea mai credincioasă asupra valorii acestor lucrări.

Iată-le în forma lor originală:

Tine pas celor popoară,

Primoasă și scumpă țară.

Unită de griji și nevoi.

Pășește ca o regină

Ș'arată că o „latină”

Nu se lasă înșor.

(Din „Cîntarea Transilvaniei”.)

Soarele de mult plecase ca să culce ochii săi.

Muzica încă „netase, micînd lăcom tîmpăi.”

(Din „Faso-lunari — schiță din 1848”.)

Bunastarea socială și progresul „ntreții firi

Cooperarea „otrivă a întregii omeniri

Spre un tot frumos și nobil — ideal stăpînitor:

Armonia „ntre popoară e credința „n viitor!

(Din „Poem istoric”.)

L'am văzînt eu primăvara, cînd soarele cald lucea,

Cînd în poajiștea cea verde viorea s'ascunde,

Cînd în aer mi se pasări abura vesele cîntînd.

Lă pădurea (inverzită se „ghinea cu lîul vînt)

Cum vesol cîntînd o horă, gîndînd la a tei sîn,

Așa brașul lungă brază — flăcăul țărîm român.

Oare „pentru cine ari?

(Din „Țărîm român”.)

Pa-o poajiște „n fund de codru — doarme dus cu boala „n brațe

Ca „dulăul” lîngă sine ciohănașu „ntre mioare;

Dar e miez de noapte neagră; nu „ndrăzește să-l treiască...!

— Cîta vrajă „ntro tîrmă...! — De-acum nimic nu-l doare!

Și mergînd cu pasul moale, se trezește, că-i „n pripor;

E pe munte „n virf de stîncă: — ochii lui privece mișoare;

Dodă-un cleașc cît un bălaer — pe poajiștea mălăsoasă

Cîntă lîn o ceată mare de fecioare ca din spume...!

(Din „Poveștea Dorobîț”.)

Amurgul vremurilor vechi

Și glasul codrilor de brazi,

Deșertă „n suflet amintiri

Și doina jalnică de azi.

De glia lor desmăstoriți

Pîlîng frații noștri „nstrăinați

— S'aude plînsul, trist, dăinos

Și doina lor peste Carpați.

(Din „Jale”.)

A fost odată-un împărat

Vîtaș și putred de bogat;

Mulți împărași tari el a lăvins

Moștile lor le-a cuprins

Nici cînd a zilei dălbă stoa

În țara lui nu apunea.

Avut-a vestea, avut-a svonul

Lui Alexandru Macedonul.

Ba, drept să zic, a fost nu pic

Și mai bogat și mai voinic

său:

—

Ea la grumaz portă o salbă

De-argint curat, cu total albă;

De aur îi era cununa

Cu șapte crengi „nă cu ună.

(Din «Codreana, povestea poveștilor noastre». Un poem în 12 «cîntece». Autorul e mare meșter al versului popular).

Ca model de proză cităm din o novelă lungă «Jertfele», clasică în felul ei:

«Toate simțirile îi erau concentrate la acel altar al inimii, încît numai într'un tîrziu îi lovi urechile o melodie subțire, jeloasă, plăcută, care venia dela poale și învalva tot dealul într-o vibrație de aer, care intrînd pe urechi și se așeza pe inimă ca o piatră de moară, încît numai prin un oftat zbuciumat îți poți elibera inima de sub presiune».

Am citat și bune și slabe. Restul bucăților, din cari n'am citat, nu sînt mult superioare.

Rugăm pe toți aceia, cari s'au ostenit să ne trimită lucrările lor pentru acest concurs, să binevoiască a considera aceste rînduri ca răspuns general.

Știri. În lunile Aprilie și Maiu 1907, profesorul A. D. Xenopol, dela universitatea din Iași, va ținea la Sorbona (Paris) 12 conferințe, vorbind despre «Principiile fundamentale ale istoriei». Teoria susținută de D-sa în cartea cu acelaș titlu a fost revăzută și completată.

* În Macedonia se lucrează cu mare zel pentru propășirea culturii românești. Se înființează paracisurii în diferite sate și cătune pînă la construirea bisericilor.

* În «Neamul românesc» dl N. Iorga da o stiră culturală care ar fi și la noi de actualitate: În revista «Alte und Neue Welt», seniorul Netzhammer, arhiepiscop catolic de București, publică un studiu bine făcut despre strălucitele urme pe care le-a lăsat trecutul Tîrgoviștei.

În acest timp, atîția din episcopii și metropoliții noștri, resping revistele românești ce li se trimit.

* Progresul și nîzuința sînt mai bine, ce stăpînesc azi majoritatea profesorilor din capitală și din provincie, în România, ne pot sluji de pildă. În toate orașele: conferințe, sezători, concerte curat românești, reprezentații de diletanți, cu piese românești sau foarte bune traduceri. În Braila s'a înființat o reuniune de cîntări, care promite mult și tot acolo comitetul «Ligii Culturale» vrea să facă un sub-despărțămînt care să organizeze prelegeri pe la sate.

* În Craiova se anunță zori unei mișcări culturale tot mai puternice. Profesorii liceului Carol I au pus la cale o serie de 9 conferințe, cu subiecte din nevoile vieții românești.

* Sub titlul «Cîntarea înaltă sufletul» primim o broșură dela librăria H. Zeidner din Brașov, care cuprinde un foarte bine reușit portret, o schiță asupra activității și vieții dlui G. Dima și catalogul compozițiilor acestui maestrul. Apariția acestei colecții este un eveniment în viața noastră culturală și credem că ni se va da posibilitatea — procurîndu-ne numeroasele caiete — să revenim într'un articol prim asupra importanței lor.

* S'au ținut cele trei concerte, împreunate cu dans, în Cluj, Arad și Budapesta. Cele două dintîi au reușit pe deplin. Atît în Arad oît și în Cluj au așistat oaspeți din România: în Cluj niște tineri Craioveni, iar în Arad bărbați de seamă din București. În Budapesta «sezătoarea națională» a reușit slab; a fost lume puțină. Nu ne îndoiim, însă, că prestațiile artistice au fost la înălțime.

Poșta Redacției.

Tr. M. Arad. «Idil» e nepublicabil, fiindcă comparații ca cele următoare sînt imposibile: «aerul... parcă e un zid diafan, ce te pișcă de obraz prin spargerea zgrăbunțelor de vapori»; «întreg cerul e o haină zdrențuită străpunsă de sulite de foc — cari «sînt stelele». — și altele. Pe urmă încă un sfat prietănesc: Nu te lua după puzderia de scris din ziua de astăzi, căci mintea D-tale e prea plîndă ca să se poată singură cîrmui în valmașagul lui; roagă pe profesorii D-tale să-ți recomande cărțile bune, ca împrumuturile ce le faci, în încercările D-tale, să fie măcar ele bune. Faptul c'ai mai publicat în foiletoanele ziarelor noastre, să nu-ți servească de încurajare, fiindcă se poate c'ai bătut la ușa redacțiilor chiar în vremuri de secetă, cînd toate-s binevenite.

A. G. București. Priveliști — după natură — nepublicabile.

I. Stefan, Brașov. Dl G. Murnu a lucrat 10 ani la traducerea Iliadei. E unul dintre cei mai buni cunoscători ai anticității eline. Studiile și le-a făcut în București, München, Athena și acum e în Roma. Asupra traducerii dlui Banescu întrebați la librăria Sococul și comp. Craiova, Stampoale după tablourile lui Murillo și Rafael și le dai amîndouă cu 1 cor. franco. Cărți poștale ilustrate seria cor 1.20. Tip de Româncă nu e între ele.

Rîci, Bucovina. Versurile sînt lipsite de orice valoare. D-ta, probabil, ești tînar, ești viitorul țărișoarei pline de păcate, care așteaptă mîntuire. Cum poți deci scrie:

To noaptea! Să-mi fi de mîngăiere,
Căci pînă m-ai suflat plin de durere...

Săraca Bucovina!...

La redacții vom răspunde în numărul viitor.

Poșta Administrației.

Aducem la cunoștința abonaților că revista noastră se expediază regulat tuturoara. Înainte de a duce numerile la poștă, controlăm foarte sever, de douăori, toate adresele. Prin urmare nu e vina noastră, dacă abonații nu primesc revista. Vina e a poștei. Dacă pe viitor abonații nu vor primi revista, îi rugăm să reclame la poștă și dacă reclamația lor nu va avea rezultat, îi rugăm să ne avizeze, în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr, ca să le trimitem a 2-a oară numărul rătăcit. Reclamațiile sosite mai tîrziu nu se vor lua în considerare.

Dr. Morariu, T.-Severin. Am primit prețul celor 50 Nre jubilară și ne vom grăbi a Vă trimite și cele 100 exemplare, ce mai cereți. Pentru interesul ce puneți în răspîndirea publicațiilor folositoare și pentru amabilitatea față de noi, vă aducem sincere mulțumiri.

Petru Turen. Pentru «Luceafărul» anul I. complet dăm ediția L. de 7 coroane pe 3 ani (1906—1908).

În editura noastră au apărut și se pot comanda dela administrația noastră:

T. Brediceanu: **Muzica „Seratei etnografice“**,
 Caetul I Cor. 3.—, Lei 4.— }
 „ II „ 3.—, „ 4.— } împreună Cor. 10.—, Lei 12.—
 „ III „ 5.—, „ 6.— }

	cor.	banl
Ioan Agârbiceanu: Dela Țară	1.50	și 10 porto
Ion Bârsanul: Primele Versuri	—60	„ 10 „
Zaharie Bârsan: Ramuri	2.—	„ 10 „
Ioan Ciocirlan: Traiul Nostru	1.50	„ 10 „
Alex. Ciura: Icoane	1.20	„ 10 „
El. Farago (Fatma): Versuri	1.50	„ 10 „
Oct. Goga: Poezii	2.—	„ 10 „
Ed. pe hirtie olandeză	3.—	„ 20 „
A. O. Maior: Biblioteca Copiilor, Vol. I. Cu o poveste inedită de Carmen Sylva. 21 ilustrații	1.60	„ 20 „
Ioan Slavici: Mara (roman)	2.50	„ 20 „
Maxim Gorkii: Nuvel	1.—	„ 10 „
Ilustrate românești (heliografif) 12 bucăți	2.—	„ 10 „
Numărul jubilar Carol	1.—	„ 10 „

Din edituri străine:

Alex. Vlahuță: **România pitorească** 3.50 „ 20 „
 Minerva Cosma: **Album de broderii și țesături românești** . 16.— „ 72 „

Cartile se pot comanda sau dela administrația noastră sau dela librăriile: În România: București: Librăria națională, Sobocin et comp., L. Alcalay, C. Sfetea, I. Vasluianu; în provincie: Iași, Ploiești, Craiova: Sobocin et comp.; Caracal: Librăria cooperativă; Brăila: Dumitru Ionescu; Galați: Negoescu et Manișu; Bărlad: N. Petroff; Botoșani: Librăria cooperativă.

În Austro-Ungaria: Suceava: Școala română; Blaj: Librăria archidiecezană; Brașov: A. Mureșianu, I. Ciuren; Sibiu: W. Krafft; Librăria archidiecezană; Oravița: I. Țiorean; Caransebeș: Librăria diecezană; Bistrița: V. Cnișor.

Administrația și redacția: Sibiu (Nagyszeben).

Colecțiile „Luceafărul“ complete.

Legătură elegantă în pinză.

Anul I, epuizat	
Anul II, (1903)	40 cor.
Anul III, (1904)	30 „
Anul IV, (1905)	40 „
Anul V, (1906) Ed. simplă	16 „
Anul V, (1906) Ed. de lux	25 „

Toate colecțiile împreună ed. simplă C. 120; ed. lux C. 130.

Colecții incomplete.

Sem. II, 1903, (nrele 9-23)	3 cor.
Sem. II, 1904, (nrele 11-24)	3 „
Sem. II, 1905, (nrele 11-24)	3 „

Cumpărăm „Luceafărul“.

Anul I, (1902), complet sau numerele: 2, 3, 6, 8, 9, 10. (În deosebi nrele 3 și 9-10.)
 Anul II, (1903), 2, 4, 7 și 24.
 Anul III, (1904), 2 și 5.
 Anul IV, (1905), 1, 2, 4, 6, 8 și 10.

A se adresa administrației noastre.

AVIZ.

Vor primi franco

Biblioteca Copiilor

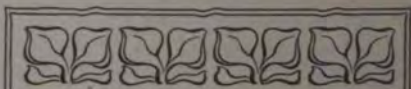
Vol. I și II.

Cei ce vor trimite direct autorului

A. O. Maior

la redacția revistei **Luceafărul**, Sibiu (Nagyszeben), suma de 1 Cor. 10 pentru Austro-Ungaria și 1 leu 50 banl pentru România.

Pentru ambele volume sînt a se trimite 2 Cor 20 pentru Austro-Ungaria și 3 lei pentru România.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Pretul 1 cor. 10 banl.